

Dnesek

ROČNÍK II.

V PRAZE 4. PROSINCE 1947

CENA Kčs 3.50

Platíme své vládce

BÍ

Oč jde

Dr FRANTIŠEK KAFKA

Běda, intervence!

BOHUMIL BÍLEK

Muž z lidu před soudem

MICHAL MAREŠ

Stanné právo nad textilem?

FRANTIŠEK UČI

Dopis Stalinovi

Dr LEO SZILARD

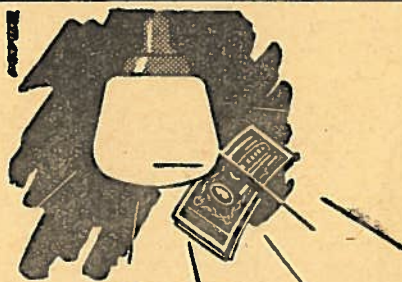
Politika a hospodářství

Rozhlasová mravouka — Paměť — Ženy a politika — Jsou ještě soudcové v této zemi — Náměstí Budovatelů — Důvody speciálně vojenské

**ZUBNÍ MÝDLO
ZUBNÍ PASTA
ÚSTNÍ VODA**

OPĚT V DOKONALÉ JAKOSTI

Více za méně!

Neúčelná svítidla znamenají ztrátu — účelná svítidla poskytují lepší osvětlení i slabšími žárovkami a značnou úsporou proudu. Chcete-li mít lepší světlo a nižší účty za proud, vyměňte zastaralá svítidla za

technická svítidla

BEHA

VE VSECH ELEKTROOBCHODECH

Vyhr. prod. »DIV« a. s., Praha II, Růžová 16. Tel. 271-09.

**DOČASNĚ
V
OMEZENÉM
MNOŽSTVÍ**

**FRANCOVKA
DIANA**

OBSAH DNEŠKA Č. 35: Bl: Rozpočet socialisujícího státu. — MICHAL MAREŠ: Ejhle, muž z lidu! — IVAN GEISLER: Variace na thema »o svobodě tisku«. — BOHUMIL BÍLEK: Bloudění za spravedlivou mzdou. — JAROSLAV P. BLAŽEK: Promarněný kapitál. — JAN ORT: Národní umělci. — VÁCLAV HOLEŠOVSKÝ: Naučí se vysokoškolák politice? — Protikomunistický blok? — Státní zaměstnanec se táže. — Čínské zdi mezi námi. — Po čtvrt století. — Lidospráva a občanstvo. — Noviny a kultura. — Umění, lid a lidé. — Krajská žurnalistika. — Námět k volební agitaci. — Černá kronika. — Kdo se lépe osvědčil. — Komunistá píše své straně.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

YDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

YCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný zástupce listu redaktor Ed. Valenta. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské nám. 36.

Platíme své vládce

V »Rozpočtu socialisujícího státu« — Dnešek č. 35 — jsme otiskli výroky poslanců všech stran Národní fronty, pronesené v obecné rozpravě o rozpočtu na rok 1948. Z mnoha myšlenek členů rozpočtového výboru sněmovny jsme vybrali ty, jež se nám zdály nejvýznamnější, pro celkovou charakteristiku rozpočtu.

Dnes si povšimněme výňatků z téže rozpravy z 18. listopadu, pokud z nich vychází najevo dvojí pojetí úkolů samosprávy, odpovědnost jednokomorového parlamentu bez oposice, a konečně naprostý souzvuk slov a téměř naprosté ochromení vůle k rychlým činům ve prospěch oně zubožené části našich »vládců«, jimž se odborně říká »zaměstnanci státní a veřejní«.

Závěrečným námětem pak je obsažný výrok generálního zpravodaje o tom, kam podle něho směřuje náš socialismus. Má pravdu? Všechna čtyři hlavní témata lze převést na jednoho společného jmenovatele:

státní kapitalismus anebo hospodářská demokracie?

Socialistický stát bude na svých občanech žádat, aby v mnohém podřídili svou osobní svobodu státnímu vedení. Mravní posvěcení k této žádosti dá skutečnému socialismu to, že osvobodí občany od vykořisťování — jak člověka člověkem, tak i člověka institucí. Společným úsilím socialistů všech směrů je zbavit jednotlivce zejména tohoto »institucionálního vykořisťování«.

Za dva a půl roku svobody od Němců ztratila naše samospráva — politická i stavovská — mnohé ze svých svobod, jichž si vydobyla naší první revolucí národní, symbolisovanou 28. říjnem. A den druhé revoluce pak, revoluce 5. května, lze pokládat za symbol velkých svobod hospodářských. Pro státní zaměstnance však 5. květen zatím znamená stav, z něhož žádný poctivý pozorovatel nemůže oddiskutovat některé příznaky nového vykořisťování: člověka státem.

Náš socialisující stát dosud tedy nezbavil své vlastní zaměstnance, služebníky to často nejvěrnější, v armádě, v ministerstvech, v okresech i obcích atd., onoho »institucionálního vykořisťování«. Má socialisující stát, pakliže půjde k socialismu spíše cestou státního kapitalismu než cestou masarykovské hospodářské demokracie, má tento stát již dnes ono mravní právo zbavovat své občany některých svobod osobních. A kterých? A do jaké míry? A smí i zbavit práva na samosprávu? To je hlubší smysl citátů, jež nyní následují:

Rozpočty samosprávy

Souček: ... Národní výbory jsou v rozpočtu dotovány částkou 4084 mil. Kčs. Dále je pamatováno na to, aby okresní a místní národní výbory, které nemohou uhradit své potřeby rádného rozpočtu, byla v roce 1947 poskytnuta pomoc částkou 2900 mil. Kčs. Kromě toho přicházejí pro národní výbory v úvahu i subvence a přiděly na r. 1948, které činí 8424 mil. proti 7718 mil. v roce 1947. Na investice je pamatováno pro národní výbory částkou 1439 mil.

Sulík: ... Země, okresy a obce mají také různé podniky zemědělské, dopravní atd. Tento úsek podnikového hospodaření uniká jakékoli vyšší kontrole s hlediska celostátního. Aby přehled hospodaření lidové správy byl úplný, musí být přehled rozpočtu samosprávných svazků doplněn účelní rozvahou jejich podniků, jako pendant k rozpočtům podniků státních. Pak konečně budeme mít celý obraz veřejné správy a budeme moci posoudit, jak se kde hospodaří a kde nutno zjednat nápravu. K tomu musí být ještě připojena účelní rozvaha podniků znárodněných, sestavená tak, aby z ní bylo

možno přesně zjistit nejenom zisk a ztrátu, nýbrž i ostatní bilanční složky, zejména náklady na investice a pod. ...

Jaké budou úkoly samosprávy?

Lindauer: ... Vysoký počet nesoběstačných obcí a okresů, jež v úhradě svých rádných potřeb jsou odkázány na pomoc zemí a ještě více na pomoc státu, ukazuje, že je nanejvýš nutná úprava finančního hospodářství svazků územní samosprávy. Tato úprava ovšem vyžaduje, aby byly jasné a přesně vymezeny úkoly samosprávy. Teprve podle úkolů možno posoudit potřebu, a tím by byl dán podklad pro úpravu samosprávních financí, aby svěřené úkoly mohly být skutečně také plněny... Poněvadž provisorní úprava finančního hospodaření svazků územní samosprávy končí rokem 1948, jde o velmi naléhavou záležitost, a žádáme proto pana ministra vnitra, aby nás o obou předpokladech nové úpravy laskavě informoval...

Dvojí pojetí: samospráva...

Firt: ... Nechceme také přehlédnouti, že všechny výdaje nejsou výdaji vlastního státního hospodářství, protože uděly a přiděly samosprávné zůstaly přes naše námítky ve státním rozpočtu správním (ve všeobecné pokladní správě), čímž jsme si od počátku své státní rozpočty zbytečně nadouvali. To také, jak již jsem roku minulého obšírněji rozvedl, svědčí o tom, že stát takto začíná absorbovat celou samosprávu k velké škodě, protože samospráva, vykonávající jen vůli ústředního státu, přestává být samosprávou, ztratí své cenné prvky pro hospodářství a kulturu národa. Pro srovnání výdajů loni a letos je to ovšem nrozhodné. Zato v poměru výdajů a příjmů se rozpočet jeví příznivějším. Ve státní správě klesl schodek skoro na 10 miliard, který by ovšem vzrostl, kdyby se nesplnila předpokládaná snížení podle § 26 anebo neuzákonili se novelisace příslušných zákonů sociálního pojištění ještě letos anebo jakmile bude nutno povolit nové výdaje nepojaté do rozpočtu. Míním na př. úpravu platů veřejných zaměstnanců a pensistů. Tím se také změní schodky u podniků státních...

... a lidovláda

Souček: ... Výrazem lidovlády v naší republice je systémem národních výborů. I když národní výbory mají dosud mnohé nedostatky, jsou jediným schopným systémem vlády lidu. V pojetí košického programu jsou národní výbory součástí státní správy. Proto také, i když ne cele, jsou zařazeny svými rozpočty do státního rozpočtu...

Správní náklady jsou málo produktivní

Ješ: ... Když mluvíme o této administrativní složce veřejné správy, musíme si ovšem také připomenout, že to není jediný administrativní nebo málo produktivní náklad, který zatěžuje naše hospodářství. Je tu ještě otázka samosprávy územní, jejíž administrativní výdaje rovněž vysoko zatěžují hospodářství, ale je tu ještě třetí složka, o které se dosud nemluvalo, t. j. tak zvaná hospodářská samospráva, která rovněž reprezentuje do značné míry částku výkonu moci státní, která na ni určité úkoly přenáší. A tato hospodářská samospráva, nedokonale organizovaná a mnohdy nehospodárně upravená přenáší své náklady také do cen a tím také na bedra poplatníkovy, docela podobně jako státní výdaje administrativní...

Správní náklady jsou velmi produktivní

Souček: ... Národní výbory splnily svůj úkol při konsolidaci státu a bude jim dáno ještě mnoho úkolů při hospodářské výstavbě nového režimu; bez nich bylo by nemožné provést velké dílo osídlení pohraničních území. Takové osídlení představuje vlastně stěhování národů. 17,3 procenta obyvatelstva bylo odsunuto, a na jejich místa bylo třeba usadit osídlené...

Ješ: ... A konečně jsou téměř o miliardu zvýšeny částky, určené pro přiděly, resp. pro výpomoc samosprávě, což navzděčuje také tomu, že ani rozpočty samosprávy nevykazují dosud tendenci sestupnou...

Souček: ...Dnes můžeme říci, že provedení osídlení je také jeden z důkazů konsolidace našeho státu. Můžeme tedy, když máme projednat rozpočet na příští rok, říci s uspokojením, že dŕlo konsolidace našeho státu se nám přes všechny obtíže daří a státní rozpočet je toho neklamným důkazem...

O státních zaměstnancích hovoří: Generální zpravodaj...

Firt: ...Nejpilnější úkol, úprava platů státních zaměstnanců a pensistů, se naléhavě tlačí do státního rozpočtu. Zde je jen jedna cesta, a to revize výdajů podle pravé sociální užitečnosti, ono »racionální využití peněžních zdrojů«, o němž mluvil pan ministr financí. Není sociálně užitečná hypertrofie veřejné správy a institucí s nepotřebnými silami pro úřední účely, které patří do výroby, kdežto ve státní správě jsou mrtvou položkou a jen břemenem pro stát i národní hospodářství. Není sociálně užitečné, zařizujeme-li se v době poválečné na všech úsecích, jako bychom byli bůhví jak zbohatlí a byli velmocí, zřizujeme-li stále ještě nové kanceláře, do nichž často přijímáme stále nové síly. To ovšem zase není vina ministerstva financí. Není sociálně užitečné, když přijímáme mezi státní úkoly výdaje na zlevňování ve prospěch vrstev, které pomoci nepotřebují. Pro úpravu platů pensistů a státních zaměstnanců není místa? Je místa dost v sociálním využití »peněžních zdrojů«, o nichž mluvil pan ministr financí...

...komunista...

Souček: ...Bez reorganizace státní správy, bez převedení nadbytečných zaměstnanců státní správy do produktivní práce těžko můžeme docílit pronikavějších úspor v nákladech na státní správu, i když počet státních zaměstnanců není jediným ukazovatelem v nákladech na státní správu.

Jisté je, že bez důkladné reorganizace vyjdou všechny řeči o snížení počtu státních zaměstnanců naprázdno, neboť vývoj dokazuje, že máme větší počet státních zaměstnanců, než tomu bylo ke dni 31. října 1945, kdy bylo ve státní správě 224.293 zaměstnanců, ve státních podnicích 295.853 zaměstnanců.

Ke dni 31. července 1947 bylo ve státní správě 267.178 zaměstnanců, ve státních podnicích 324.594 zaměstnanců. Ve srovnání s rozpočtem na rok 1945 máme ve státní správě o 22.875 zaměstnanců více, ve státních podnicích o 18.739 více proti stavu 31. října 1945.

...v Anglii jsou přijímáni zaměstnanci podrobování tvrdým zkouškám, u nás jsou zaměstnanci přijímáni podle volné úvahy resortů a není kontroly, která by zjišťovala správnost toho kterého postupu. Dnes má anglická veřejná správa ve svých službách 4200 vysokoškolačů, zatím co u nás je v českých zemích bez Slovenska 7605 pragmatikálních vysokoškolačů.

...národní socialista...

Ješ: ...Administrativní výdaje... nám vzrůstají rok od roku. Pochopitelně to souvisí s tím stále ještě nezadrženým vzrůstem počtu státních zaměstnanců, o kterém zde již bylo mluveno a jejichž počet proti roku 1945 se ve státní správě zvýšil o 19 procent, ve státních podnicích o 10 procent, tedy průměrně o 14 procent. Když s tím srovnáme údaje v exposé pana ministra, že v roce 1938 jsme měli 450.000 zaměstnanců ve státní správě a podnicích, a nyní jich máme 590.000, pak se jeví zdánlivý přebytek 140.000 zaměstnanců. Ale když ten počet redukuje v poměru tehdejšího počtu obyvatelstva k nynějšímu, docházíme k tomu, že na tento redukováný počet 12 milionů by byl připadal tehdy počet 360.000, že tudíž dnes je proti tomu o 230.000, t. j. o plných 50 procent více zaměstnanců ve státní správě a podnicích. A při tom ještě, prosím, si neuvědomujeme, že ani tehdy, v době předválečné, nevynikala naše veřejná správa nijakou mimořádnou hospodárností, že naopak tehdy byly v plném proudu snahy o zhopodárnění a reorganizaci... Vezmeme-li na př. úředníka II. třídy služební 5. platové stupnice, tedy jeho čistý plat před válkou činil asi 2200 Kč, dnes asi 4600 Kčs, t. j. něco málo přes dvojnásobek. Ale kdyby měl uchovat svou životní úroveň, ke které by potřeboval trojnásobek svého předválečného příjmu, t. j. 6600 Kčs, musel by dosáhnouti zvýšení tohoto platu, a poněvadž ho dosáhnout nemůže, snaží se všemi prostředky o povýšení... Jaký to má důsledek? Že nám ve veřejné správě neuměrně narůstá počet vysokých funkcí, neodůvodněných věcnou potřebou, nýbrž existenční nutností

špatně placených státních zaměstnanců. A to ovšem zase reflexuje zpátky, poněvadž tyto vysoké funkce, kterými dnes jsou naše veřejné úřady zaplněny více, než je zdrávo, zase vyžadují nové agendy, nových oddělení, nových odborů, nového pomocného personálu a zařízení, a tím přes všechna opatření, přes všechna vládní usnesení nám počet státních zaměstnanců stále vzrůstá...

...lidovec...

Chytil: ...Otázka zvýšení platů státních a jiných veřejných zaměstnanců je politicky prostě zde a musí být řešena rozumným způsobem co nejdříve, a je tedy třeba pro ni hledati v rozpočtu prostor; že nelze úhradu odkazovat na úvěr nebo na jednorázový mimořádný příjmový pramen, je při stálosti výdaje samozřejmé. Jde pak nejen o aktivní zaměstnance, nýbrž stejnou měrou o zaměstnance pensionované; národ, který by odsunoval stranou starou odcházející generaci, se nakonec dočká nevědku na generaci mladé. Při tom mám za to, že nejde natrvalo odkazovat veřejné zaměstnance argumentem, že máme příliš mnoho veřejných zaměstnanců, jakoby to totiž oni zaviniili, že je jich příliš mnoho. Břemeno chyby, která se stala se strany státu, nelze spravedlivě převalovat na veřejné zaměstnance, jejichž počet, jak jsme se dověděli z úst p. ministra financí, stále roste.

Poukazoval jsem již v r. 1945 v parlamentě na to, že budujeme veřejný aparát do neúnosně předimenzovaných rozměrů, a dovozoval jsem neblahé důsledky toho. Je mi zadošť učiněním, že tehdejší mé konstatování stalo se dnes všeobecně uznávaným. Než nestačí pravdu uznávat a dost. Třeba jednat. Nelze po mém soudu také prostě konstatovat, jak jsme si na to všichni zvykli, že úkoly státu a veřejné moci vůbec se prostě rozrostly a vynutily si tudíž větší počet zaměstnanců; třeba se tázat také další otázkou, nakolik jsme vůbec s to všechny tyto další úkoly natrvalo plnit. Je v tomto ohledu posilující, jestliže p. ministr financí sdílí tento můj názor a varovnými slovy pravi v svém exposé, že stát s 12 miliony obyvatel by natrvalo nemohl snést tak předimenzovaný aparát správní.

Není však možné nechávat státní a veřejné zaměstnance ostatní spolu s pensisty čekat na úpravu platů a pensí až do doby, kdy dosáhneme rozumné dimenze státního aparátu...

...sociální demokrat...

Lindauer: ...V § 22 návrhu finančního zákona je p. ministr financí zmocněn k řadě úvěrových operací a nakonec také k tomu, aby opatřil úhradu, potřebnou v r. 1948 na úpravu platů státních a jiných veřejných zaměstnanců, aniž je v návrhu finančního zákona blíže vymezeno, jaká úhrada je míněna...

Uvážíme-li věc realisticky, dá se v příštím roce z restrikce sotva větší úspora čekat, poněvadž větší restrikce by byla podminěna reorganizací veřejné správy; úspory jiného druhu byly by nám sice vítány, ale při závazku podle § 26 fin. zák. bych si od této cesty také mnoho nesliboval, zvláště nebude-li vymezeno, kde, t. j. na kterých položkách, se mají úspory provésti. Velká část platové úpravy zůstane tedy patrně úsporami nekryta. A nebude to částka malá, když si představíme, jaké jsou celkové náklady na letošní, vpravdě nouzovou výpomoc státním a veřejným zaměstnancům, která si vyžádala nákladů přes 2688 mil. Kčs...

Pravda, pravda; musíme přistoupit ku konečnému řešení...

Valo: ...Pravda, musíme přistoupit ku konečnému řešení otázky nadbytku státních zaměstnanců... Pravda, nepojde to vtedy, keď každá strana z agitačných důvodův bude hovořit a jednat tak, ako to vyhovuje jej stranickým záujmom, a nie, ako to potrebujú záujmy státu a nášho hospodárstva...

Odpovědnost jednokomorového parlamentu Národní fronty

Firt: ...všechny strany, zastoupené v ÚNS, jsou stranami vládními, stranami sdruženými v Národní frontě, z níž vyšla vláda republiky ve svém dnešním složení a vládní program, který jsme jednomyslně schválili a na jehož uskutečnění svorně spolupracujeme. Nemáme tudíž v našem zákonodárném sboru oposice, která by se zabývala konstruktivní kritikou. Případá nám proto při projednávání rozpočtu dvojitý úkol — úkol stran vládních, t. j. postarat se o to, aby státní

rozpočet vládou předložený byl včas a řádně projednán a schválen, ale také úkol státního konstruktivního opisece a kritiky, která by ukázala na vady a nedostatky vládní předlohy samé a případně také na nečistoty správné myšlení, které vady a nedostatky způsobuje. Konečně je také na nás, abychom se při této příležitosti zamyslili nad tím, v čem jsme se sami jako zákonodárny sbor dopustili chyb a omylů.

Naše odpovědnost je větší tím, že při jednokomorovém systému, nepřihlížíme-li k možnostem a právům presidenta republiky, je náš úsudek a naše hlasování konečné. Není zde komory druhé, která by mohla náš úsudek a naše hlasování pozměnit. Budeme proto musít, členové rozpočtového výboru a členové parlamentní kontrolní a úsporné komise, napříště zvýšit pozornost při všech příštích předlohách v otázce úhrady, a to nejen při předlohách, které vzešly z iniciativy členů našeho zákonodárneho sboru, ale také při předlohách vládních. Zkušenost z roku letošního nám dává poučení i výstrahu. Kdybychom tak neučinili, zbavovali bychom se pro budoucnost práva kritiky, neboť zákonodárny sbor, který odhlasuje řadu nových iniciativních vládních návrhů zákonů, které vyžadují nových stamilionových částek, na něž rozpočet nepamatoval, nemůže pak činit odpovědným jen ministra financí, který je povinen plnit zákon, za nadměrná vydání a břemena.

Parlament zatěžuje rozpočet

Souček: ...Původně požadovaných 119 miliard na vydání jednotlivých resortů bylo sníženo na 67 miliard 56 mil. Nové povinnosti, které vznikly na základě některých zákonných opatření. Odhad těchto nákladů přibližně činí: Zákon 139/1946, úprava plat. poměrů voj. a četn. gázistů je odhadován na 80 mil. Kčs, zák. 232/46 a č. 24/47, činnost porot. soudů, je odhadován na 2 mil. Kčs, zák. 4/47, úprava plat. poměrů učít. ruč. prací 17 mil. Kčs, zák. 6/47, změna učitelského zákona 299,800,000 Kčs, zák. 17/47 o uznání nároků, získaných u cizozemských nositelů soc. pojištění 415 mil. Kčs, zák. 19/47, platová úprava voj. gázistek 3 mil. Kčs, zák. 48/47, organizace péče o mládež, zvýšení potřeby o 180 mil. Kčs, zák. 49/47, ústav národního zdraví 90 milionů Kčs, zákon 59/47, odškodnění při nakazl. obrně vepřů 55 mil. Kčs, zák. 69/47, doplnění zákona o zvl. přídatku st. zaměstnancům 125 mil. Kčs, zák. 87/47, národní mobilisace prac. sil 60 mil. Kčs, zák. 90/47 o provedení knih. pořádku 2,500,000 Kčs, zák. 91/47, dar dětem k Svátku matek z prostř. UNRRA 150 mil. Kčs, zák. 92/47, úprava přechod. ubytování vojska 5 mil. Kčs, zák. 94/47, mimořádné ošetřovatelské zkoušky 3 mil. Kčs, zák. 115/47, doplnění zákona o stavební obnově 12 mil. Kčs, zák. 124/47 o vysoké škole sociální v Brně 300,000 Kčs, zák. 130/47, vyživovací přisp. osob podléhajících branné povinnosti 14 mil. Kčs. V celkovém úhrnu činí tato vydání více než 6 a půl miliardy, které jsou zde jako zvýšená vydání uloženy státní pokladně. Vedle tohoto zatížení vzniká zde další zatížení, které bylo z intervenčního vyrovnávacího fondu, a tak zhruba řečeno je to více než 17 miliard, které vyjadřují zvýšené požadavky na státní rozpočet, které nemohly být v rámci roku 1947 preliminovány a budou muset být uhrazeny v rámci rozpočtu r. 1948...

Ješ: ...Měli jsme nedávno při projednávání zákona o mimořádných jednorázových dávkách příležitost poněkud konfrontovat tyto skutečné výsledky za rok letošní s rozpočtovými předpoklady. A tu jsme doznali jistě všichni značné překvapení, když nám byly předloženy zprávy ministersva financí, že naskytuje se potřeba uhradit mimořádně výdaje ve výši 17,6 miliardy, z čehož 6,5 miliardy připadá na nové zákony a vládní opatření, usnesené po schválení rozpočtu na rok 1947. Uvažme, že tím vlastně objem státního rozpočtu na rok 1947, který byl limitován částkou 73 miliard, vzrostl na 90 miliard, ačkoli jsme při loňském projednávání rozpočtu slyšeli velmi mnoho o tom, jak výše jeho je uměrná právě tomu poměru k národnímu důchodu...

...na nové zákony, které jsou zde citovány, podle odhadu tam připadá pouze 2100 mil., kdežto zbývajících téměř 4,5 miliardy je způsobeno vládními nařízeními, nebo prostými usneseními vlády nebo výnosem jednoho resortu. Tedy zde musíme jistě tuto odpovědnost za tyto zvýšené výdaje nalezitě rozdělit. Pan ministr financí nám ve svém exposé zůstal dlužen vysvětlení k těmto částkám...

...Jistě se musíme tázat na vysvětlení, jak je možné, že vláda bez schválení parlamentu disponuje tak velikými částkami, poněvadž jistě bychom se marně snažili o úspory rozpočtové, kdybychom nemohli spoléhat na to, že také tento rozpočet bude ve skutečnosti dodržován. A nejen vláda, ale

přímo ministerstvo financí musí také vysvětlit, jak to, že v této specifikaci jakožto nepředvídané a mimořádné vydání se uvažují účinky zákona č. 139 z roku 1946, zákona, datovaného dnem 16. května 1946. Jak to tedy, že účinky tohoto zákona, jenž byl vydán roku 1946, nebyly preliminovány ve státním rozpočtu na rok 1947 a jak mohou být uváděny jako nepředvídané náklady pro tento rok?...

Parlament škrtá v rozpočtu

Josek: ...Najmä členovia úspornej a kontrolnej komisie zasluhujú si vďaka nás všetkých, lebo v parných letných mesiacoch, kým mnohí členovia tohto zákonodárneho sboru odpočívali, prípadne reparovali svoje pošramotené zdravie, pričínili sa oni o to, aby nároky jednotlivých rezortov boli prispôbené našim hospodárskym možnostiam. Ich úsiliu možno ďakovať že cifra celkových výdavkov štátu bola stlačená na 68.651,000,000 Kčs. Treba však ľutovať, že sa im nepodarilo vyhovieť rezolúcií tohto zákonodárneho sboru prijatej v decembri 1946, podľa ktorej rozpočet na rok 1947 má byť posledným schodkovým rozpočtom...

Ješ: ...Celkové administratívne výdaje, tedy personální i věcné, jsou v úhrnu o 1400 milionů vyšší než v rozpočtu loňském. Na tomto zvýšení participují zejména hlavní skupiny rozpočtových kapitol, t. j. politická správa, resp. ministerstvo vnitra asi 100 milionů, kulturní správa ve školství a informacích 500 milionů, sociální správa, t. j. ministerstvo sociální péče a zdravotnictví, 600 milionů, všechna hospodářská ministerstva asi 100 milionů, a pense 100 milionů.

Tedy tento vzrůst administrativních výdajů musíme považovat za vážné memento, tím spíše, když si uvědomíme, že má ještě další reflexy, které se také v rozpočtu projevují, na př. v položkách investičních. My máme v investičních položkách na př. zařazeno asi přes 400 milionů na vnitřní zařízení úřadů. Je pochopitelné, že s velkým počtem státních zaměstnanců také i tyto výdaje na zařízení, nábytek, kancelářské potřeby atd. vzrůstají. Ale máme ještě další výdaje nebo náklady, které přímo v rozpočtu viditelné nejsou. Je to právě onen rozsah prostorů a místností, které nám úřady zabírají a které se nejeví ve státním rozpočtu potud, pokud jde o místnosti ve státních budovách, ale jeví se velmi naléhavě v celkovém stavu bytového problému, poněvadž právě tyto nadměrně rozrostlé úřady nám zabírají prostor, kterého by bylo možno použít pro účely životních potřeb obyvательства. A případy, které často vidíme, že se zabírají pro účely úřední i další budovy, určené původně anebo vhodné k účelům bytovým, jistě nejsou příznakem správné sociální politiky...

Kam směřuje náš socialismus

Firt: ...Chceme... panu ministru financí být nápomocni při plnění jeho těžkých a odpovědných úkolů. Kvituje se s díkem, že našemu požadavku, aby nám státní rozpočet byl předložen včas, bylo letos v plné míře vyhověno. Způsobilo to ovšem jinou závadou, o níž bude ještě řeč, totiž nehotovost celého rozpočtu, kterou sám již předem vysvětlují snahou ministerstva financí, přijít do Národního shromáždění s rozpočtem tak, aby lhůta k jeho projednání byla co nejdéší. Tato skutečnost nám ukládá, abychom projednávání rozpočtu věnovali péči a pozornost zvýšenou.

Vláda přichází s návrhem, který je ovládan hledisky, vycházejícími jen ze státního hospodářství, z jeho potřeb i úhradového úsilí, ale také s jeho tendencí a rozpinavostí, kterou má každé hospodářství, tedy i hospodářství státní.

Státní hospodářství, pokud samo není souhrnem podniků nebo veřejných kooperativ, je hospodářstvím socialistickým, které zasahuje do hospodářství národního proto, že když vychází ze zájmu celého národního tělesa a jeho prospěchu i odděleného vývoje, nemůže ponechat plnou osobní disposici celým národním důchodem jednotlivcům podle toho, co si přejí a sledávají subjektivně užitečným, nýbrž odnímá část tohoto důchodu, aby jím hospodařilo jinak, a to podle účelu a prospěchu celku. Křížují se tedy dva pořádky. Jednak pořádek ovládaný státem a podle jeho hlediska a účelu, jednak pořádek ovládaný soukromými zájmy jednotlivců, osob fyzických i právnických.

A tak by tomu bylo také i v takovém socialistickém státě, který by sice soustředil ve svých rukou veškerou výrobu, jen aby zajistil právo na práci, právo na plný výnos z práce, ale pořádek výroby — až na investice — by přízpůsoboval volné potřebě jednotlivců. Neboť i v takovém socialistickém pořádku by stát zůstal skutečným vlastníkem solidaristické nadvahy s daněmi a dávkami podle únosnosti...

Jen v úplně solidaristickém státě, v němž by byl každý

občan i celý národ předmětem péče a neměl žádné volnosti výrobní a spotřební, by spadlo hospodářství státní a národní v jedno, a státní rozpočet by byl současně rozpočtem hospodářství národního. Zdá se nám však, že náš socialismus směřuje k prynimému typu národní kooperativy a na dnešním stupni vývoje spočívá dokonce na soustavě podnikatelské výroby, protože i národní podniky jsou podle zákona podniky jen s tím rozdílem, že jejich výnos, na který čekáme, půjde arci ve prospěch národní společnosti. Musíme tedy dále klást proti sobě hospodářství státní a ostatní hospodářství národní, které tvoří podklad hospodářství státního. Na poměru prvního k druhému spočívá myšlenka únosnosti rozpočtu státního, který nesmí rozkládat produktivitu svého podkladu, protože by to bylo sociálně škodlivé...

Bí

poznámky

Politika a hospodářství

Ze scény odešli vojáci, více hovoří diplomaté, ale hlavní slovo vedou národní hospodáři. Bojují-li vojáci, je to vidět na první pohled; bojuje-li se na poli hospodářském, není to na první pohled tak znát, ale i tak tato hospodářská vojna je velmi těžká a tvrdá. A tak lidé, kteří se až dosud velmi málo zajímali o věci hospodářské, jsou den ze dne životem přesvědčováni, jaký význam mají v životě národů i ve stycích mezi národy a celými skupinami národů starosti; tito lidé se nedají sice přesvědčit, že národ žije jen a jen svým hospodářstvím, ale dají se poučit o tom, že zdravé hospodářství je dnes jednou z nejzákladnějších podmínek rozvoje národa.

A dá-li se laik přesvědčit silou života o významu zdravého národního hospodářství, domnívá se, že také jini, zejména ti, kteří mají odpovědnost, postaví na místo přední starost o to, abychom soustředili valnou část sil k zvýšení našich národohospodářských sil, k zvýšení naší výroby, k nerušené a ustavičné činnosti, aby odložili vše, co výrobu může rušit.

Ale laik vidí v novinách a jinde příliš málo známek, že by naše politika byla ochotna dát hospodářství vše, co mu při jeho důležitosti patří. Straničká politika má primát před hospodářskými potřebami národa a státu. Lidé, kteří mají politickou legitimaci, jsou stále shledáváni schopnějšími, vhodnějšími, než ti, kteří jsou ochotni starat se jen a jen o hospodářství, o výrobu, o lepší, lacinější výrobky. Politické straničtví, tak jak se u nás vyvinulo, není instrumentem demokracie, ale stává se pilkou, kterou m. j. podřezáváme také větev, na které všichni sedíme, větev našeho hospodářství. Pohled do několika továren jasně ukáže, jak to, čemu říkáme: mezinárodní situace se promítá do každodenních starostí továren.

Jsou dvě hlavní starosti v továrnách: starosti, jak zvýšit a zlepšit výkon a starosti o suroviny. Ta první starost, jak zvýšit a zlepšit výkon, je plně v našich rukou. Zdá se, že se zde chvalíme víc než je potřeba, že se utěšujeme víc, než je potřeba. Bylo by dobře, kdyby naše politická agitace méně žila ve vzduchoprázdném prostoru a více si všíkala hospodářských skutečností. Pak by snad zmírnila prudkost svého hovoření a více upozorňovala na starosti hospodářské a hlavně na to, jak je odstraňovat. Je tu ovšem nesnáze: politické straničtví usiluje o hesla co nejpopulárnější. Hovory o věcech hospodářských, o tom, jak leckde vypadá výroba, jakost, pracovní morálka, by byly velmi nepopulární. Ale i hovory velmi nepopulární mohou nakonec sloužit prospěchu lidu. O ten jde.

V. G.

Rozhlasová mravouka

Onehdy přinesl rozhlas v rozhlasových novinách komentář k velikým krádežím v nár. podniku Sana. A při této příležitosti vyslovil krajně nebezpečnou zásadu. Pokud zaměstnanci kradli jen pro svou spotřebu, neřičte se prý pro to rozčilovat a vyvozovat z toho důsledky — trestu prý zaslouží ti zaměstnanci, kteří s nakradeným zbožím šmelinářili. Spousta posluchačů se právem pozastavila nad touto roztočivou rozhlasovou morálkou a nad touto amnestií suchou cestou, kterou rozhlas určité kategorií zlodějí velkomyslně udělil. Kdo zmocnil rozhlas k této svérázné interpretaci trestního zákona? Nebylo by žádoucí, aby se paní ministryně průmyslu proti této rozhlasové morálce veřejně ohradila?

V rozhlase velmi často slyšíme, na příklad na konto šmeliny, slova silácky ostrá. Nezaslouží si zlodějína v národních podnicích podobného odsouzení? Nemělo by proti takové rozhlasové morálce protestovat jménem všech poctivých zaměstnanců republiky ÚRO?

Jiří Zhoř

Paměť

Příšernou zbraní je někdy lidská paměť. Může se dnes třeba advokát sebe intenzivněji exponovat za lidovou demokracii a za její komunistickou interpretaci, lidská paměť nezapomněla, že tyž advokát za druhé republiky byl mezi iniciátory fašistických a antisemitských akcí v advokátském spolku a že tehdy na podzim r. 1938 a na jaře r. 1939 nadšeně akceptoval židobíjeckou ideologii, která ho snadno a rychle zbavovala ošklivých konkurentů. Lidská paměť nedá zapomenout na hyperloyální článek, který po heydrichiádě napsal novinář, který je dnes v čele listu, rozdávařichu nejprísnejší známky z chování za války. Lidská paměť je bezpečnou registrátorkou všech názorových skoků a přeměných jiných výtěčníků, kteří jednu livrej vyměnili za druhou a kteří jinak zůstali věrni své lokajské duši. Nic není směšnějšího než horlivost novokřtěnců, včera pravověrně zelených a dnes stejně ortodoxně rudých. Co by bylo s převšedčením těchto lidí, kdyby zítra zavál jiný vitr? Jak si jich mohou vážit opravdoví a čestní dávní stoupenci jejich strany? A přece právě tito homines novi jsou největší překážkou spolupráce mezi politickými stranami. Právě oni jsou nejčilejšími šířiteli straničského fanatismu a středověce vyhlížející nesnášenlivosti. Chtějí se vyznamenat, aby se na jejich minulost zapomnělo — ale jejich snaze přece něco stojí v cestě: lidská paměť. Kdyby se tak dalo oddělovat, že na některé věci se musí pod tresty hrdelnými zapomenout!

Jiří Zhoř

Ženy a politika

Konečně byla žena jmenována členem vlády. V této věci daleko nejsme první; už nás — a to dosti dávno — předešly jiné země a státy. Což dosti překvapuje, vzpomeneme-li, jak před lety naše ženské hnutí bylo uváděno jako příklad i v jiných zemích, v nichž podmínky politické práce byly daleko příznivější než u nás. Ženské hnutí mělo u nás dobrou tradici, hluboké kořeny i dobré vzory.

Hodně článků bylo nedávno napsáno o Elišce Krásnohorské. Mužové, s nimiž bojovala v jednom říku, jsou už dnes téměř zapomenuti, ale její jméno ještě dnes mnoho říká; a i kdyby z jejího díla zily jen dva tři svazkové básně a libreto psaná pro Smetanu, stačí i její práce pro ženské hnutí, aby její jméno nezapadlo.

Hodně bylo českých žen, které na sklonku minulého století a na počátku nového usilovaly o to, aby ženy měly též práva jako mužové. Socialistické, pokrokové křídlo české politiky přímo demonstrativně psalo mezi základní své požadavky: zrovnoprávnění žen. Což se v první i dnešní republice zhruba uskutečnilo.

Ale i zde — jak se zdá — platí, že lidé dovedou bojovat za práva, pokud jich nemají a že je nedovedou uplatňovat, hájit, když je už mají. Ženy jsou v ústavodárném Národním shromáždění; dnes je již žena i členem vlády. Ženy jsou v místních, okresních i zemských národních výborech. Často se číní a osvědčují lépe než muži. Ale daleko není tato účast žen ve veřejném životě taková, jak by odpovídalo jejich počtu. Ženy tvoří těsnou, ale přece jen většinu národa, ale jejich účast ve veřejném životě tomu zdaleka neodpovídá. Jsou továrny nebo aspoň jejich oddělení, kde převládají ženy. Ale jsou také různé orgány, kde mezi velkým počtem mužů zasedá jen jedna žena a často to dalo velkou práci, aby »také ženy byly zastoupeny«. Ne pro odpor mužů, ale pro nezáměr žen.

Jedním ze základních předpokladů slušné a zdravé demokracie je zájem širokých vrstev lidu o veřejný život. Až desud mnoho lidí, ne-li většina považují politiku, veřejný život za jakési spolkařství, do kterého je nejlépe se nemíchat, za což, k čemu tihou jen lidé, kteří z toho chtějí něco mít, lidé, kteří se chtějí někam dostat, lidé, kteří hledají osobní prospěch atd. Bohužel mnoho stínů naší politiky tuto špatnou a pro demokracii přímo nezdravou představu politiky jen posiluje. Bude nutno vzít na sebe velmi těžký úkol a stále a stále opakovat: demokracie, to není jen vláda a parlament, výkonné výbory, sekretariáty, to jsme my všichni dohromady a jako každý — ať už o tom víme nebo nevíme

— máme zájem na demokracii stále hlubší a zdravější, tak máme také povinnost v té demokracii a pro tu demokracii nějak pracovat.

Politický nezájem je jedním z největších škůdců demokracie. Proto také diktatury se snažily zdiskreditovat demokracii a proto se také snažily udržovat nezájem širokých vrstev: zvolte nás a pak už vás nebudeme potřebovat! Největší část politického nezájmu u nás je v té větší polovině národa, kterou tvoří ženy. Ženské organizace budou musít přemýšlet, jak by překonaly ženský nezájem o veřejný život. Snad je v tom i odůvodněná nechuť proti dnešnímu způsobu práce v politických stranách a nezbude nic jiného, než tuto práci a tento život nějak radikálně změnit. Stranické sekretariáty jsou dnes velmi drahé a mohly by se zmocí aspoň na tolik, aby náš stranický život — zejména dole — nebyl místem, kde se zbůhdarma plýtvá časem, energií, dobrými umysly a nadšením. Nedivíme se ženám, že se jim české politikářství, tak jak je, nelíbí. Nelíbí se ani mužům. Aspoň mnohým mužům. I bylo by dobře, aby zejména ženy rozmnožily počet těch, kteří by usilovali o reformu českého života; i politického. Hlavně: o reformy malé, všední, ale důležité. O ty, kteří ohlédli reformovat náš život ve velkém, nebude nouze.

V. G.

Jsou ještě soudcové v této zemi

Ano, byli a jsou. Byli už za Rakouska, kdy neustoupili ani před terorem pana následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Byli za první republiky, kdy nedali na sebe působit ani politickými stranami ani ulicí. Byli za protektorát, kdy českým soudcům právem říšské úřady minimálně nedůvěřovali. A jsou i za třetí republiky, třeba se na ně vytvářelo a třeba se soudcovská nezávislost denně vystavovala těžkým zkouškám. Až jednou objektivní historie bude docenovat zásluhu o udržení a obhájení demokratických rádu v naší zemi, dostane se našim soudcům, jejich převážně většině, uznání vrcholného. Jsou nezřídka v situaci velmi překerní. Svou proti nim jistě noviny a jisté politické sekretariáty. Jsou skandalizováni osobně. A mnoho z nich přechodně doplatilo na svou neústupnou spravedlnost velikými újmami osobními. Svůj boj se soudcem Ůtiskem a soudcem Ulicí čestně vyhráli. Vyhráli tento boj ovšem i proto, že je důsledně a poctivě podporovala naše justiční správa. Ministru Drtinovi nikdy dějiny československé demokracie nebudou moci odepřít uznalou ohválu za vyhranou bitvu s politickým terorem po rozsudku Národního soudu nad československou vládou. Cesta úzkostlivé spravedlnosti budíž i do budoucna jedinou cestou pro československou justici přes všechny nástrahy i přes všechny patheroie těch, jimž respektování spravedlnosti je překážkou na cestě k moci. Bez soudcovské nezávislosti demokracie přestala by být demokracií a právo právem.

Jiří Zhoř

Náměstí Budovatelů

Zdá se, že je škoda každého slova o věci ztracené, neboť odmítnutí náměstí Budovatelů je všestranné. V době, kdy není ukončena nutná potřeba, byl by i uskutečnitelný luxus málo odůvodněn. Obrovské hmotné překážky jsou dnes nezmožitelné již z důvodů psychologických, nedostatku resonance!

Ale obdivuhodné jest, že se podařilo někomu vyvolat elán mocných pro architekturu. Získání mocní jsou ještě více hodni podívu, neboť naše situace nesvědčí ke skokům a tanci set milionů. Patronisovali myšlenku nenovou a nepůvodní, jak soudím spíše z důvodů citových než prospěchových, aby velká historická doba zanechala po sobě památku trvalou, viditelnou. Je to patrně z toho, že by náměstí mohlo být také někde na periferii. S tímto heslem bylo by lze souhlasit, i když jeho výtvarná aplikace není přijatelná. Taž myšlenka ovládala i soutěž o Staroměstskou radnici nejen u soutěžících, ale i soudců, takže byli ochotni ji obětovat jednotu věkovitého a prvního prostoru Prahy.

Také zde jde o slavnostní shromaždiště, ale myšlenka památníku naší doby se zde zvrtila, stala se destruktivní, neboť nelze spojovat ji s památkou dob zaslých bez současné zkázy. Při hledání, jak myšlenku uplatnit jinde, nepočínali si patroni prozíravě. Protože za tolika překážek nebylo by dílo nikdy dokončeno a vzniklo by jen další torso, na něž je Praha již tak bohatá. Od dob letenského průkopu je takovým torsem monumentální zastavení Letné, ale sem navrhovatelé zrak neobrátili. Shromaždištěm lidu zůstane zajiště i nadále Staroměstský rynek a Václavské náměstí, takže není naléhavě

potřeby, když i před budoucím parlamentem podobné shromaždiště má být zřízeno, dokonce zabírající celý ostatek Letné! Památku na sebe můžeme zanechat v Praze, kamkoli pohledněme: Můžeme důstojně vybudovat pražská nábřeží — jmenovitě od křižovníků k nádraží Denisovu, můžeme znovu zřít Malou Stranu a zbavit ji znečivění, nebo vybudovat Letnou, kde je dost místa pro velkorysost. Ale i vyřízení bytové nouze nebo rozluštění veřejného zdravotnictví by se mohlo stát památkou naší doby, kdyby se jich noví mecenáši chopili.

Bohumil Hyppsmann

Důvody speciálně vojenské

V rozpočtovém výboru při projednávání rozpočtu ministerstva národní obrany promluvil ministr národní obrany armádní generál L. Svoboda. Mluvě o pensionování vyšších důstojníků, prohlásil, že ve vyšších hodnostech je potřeba kryta a proto je třeba dát průchod přirozené obměně odchodem do výslužby. Z důvodů speciálně vojenských je však věk 55 let přiměřený k odchodu. Tak aspoň zněla úřední zpráva, očištěná v novinách. Z předcházejících slov ministrůvých nebylo by těžké domyslet si, co se tu míní speciálními důvody vojenskými. Staří důstojníci mají udělat místo nově jmenovaným mladším. Čtenáři však ihned napadá otázka, co takové nové jmenování a pensionování poměrně ještě mladých lidí bude státní pokladnu stát. Vždyť každý z nových pensistů by mohl ještě sloužit nejméně plyných pět let! V době, kdy je třeba každého jednotlivce k zvýšenému pracovnímu úsilí, pětapadesátníci v armádě se odsuzují k nečinnosti. Zajímavé je při tom, že půjde především o legionářské důstojníky, ale to je otázka jiná. Nám jde o lidský věk 55 let, který se tu označuje za hranici, za níž už je jen stařecká nemožnost. Představme si, že by ze stejných důvodů byli dávání na odpočinek i jiní veřejní a státní zaměstnanci. Jaké by to byly náklady! A jaké by to bylo hazardování lidskou pracovní silou a draze zaplacenou zkušeností! Kdo chce tvrdit, že lidé v 55 letech jsou již neschopní starci a stařeny? Kdo to chce tvrdit o dělnících, zemědělcích, učitelích, umělcích, politikcích nebo pánech ministrů? Proč právě důstojníci v 55 letech by se stávali naprosto neschopnými? Branná povinnost ovšem trvá dál, až do šedesátí let; v době války byli by tyto dnešní vojenská pensisté ještě schopní, v době míru jsou však již k nepotřebě! Něco se tu nerýmuje. A tak se zdá, že jsme přece jen neporozuměli důvodům, jež pan ministr označil za speciálně vojenské.

tk.

politika

Dr František Kafka

Oč jde

Spěje-li vývoj k socialismu, nespěje při tom o nic méně k demokracii. Potíž je v tom, že mnozí demokrati si toto neuvědomují o socialismu, mnozí socialisté o demokracii. K čemu by vývoj neměl spěti, je vrcholný nacionalismus, téměř se blížící už šovinismu. I v mezinárodním životě musí být uskutečněna myšlenka vzájemných vztahů národů, tedy internacionální socialismus, a vzájemného souhlasu národů, tedy internacionální demokracie. Neomezíme-li sami všichni a dobrovolně hranice vlastního národní suverenity ve prospěch myšlenky suverenity nadnárodní, nedospějeme trvalého míru.

Hospodářská demokracie je pojem, který má odlišit demokracii novějšího typu od demokracie liberální v tom, že v hospodářské demokracii jsou síly ekonomické řízeny či alespoň omezeny proti liberální demokracii, v níž platilo právo silnějšího jedince v hospodářství i tam, kde v demokracii politické uznáno již bylo hledisko rovnosti jedinců.

Mluví se nejen o internacionále socialistické a komunistické, ale i o internacionále zemědělské či kapitalistické; mylně v tom, že tyto místně třídní síly nepře-

króčí nikdy rámeč svého nacionalismu k nějaké vlastní solidaritě vyšší. (Něco jiného je stará poučka o mezinárodním kapitále samém, jenž se přelévá přes hranice, hledaje si nejvyšší zisk!).

Škoda, že se více nemluví o **i n t e r n a c i o n á l e i n t e l i g e n c e!** Jak by vypadal svět, kdyby se k jeho lepší stavbě spojila tvůrčí inteligence všech národů, osvobozená od hmotných cílů!

Totalita je politický systém, v němž politickou vůli smí uplatňovat jediná politická strana bez kontroly jiných.

Mělo by se mluvit v demokracii daleko více i o **t a l i t ě** uvnitř stran. Je jí daleko více, než průměrný občan ví. Je také jednou z příčin přebujelých vad politického stranictví.

Stranický sekretář či poslanec je daleko více nepřístupný než jeho volič. Tím více to platí o stranických vůdcích. Jediný lék je úzký kontakt s občanstvem; novinář má pak povinnost — nikoliv jen právo — mluvit za toto občanstvo vždy, když se stranická vůle odchyľuje od vůle občanů.

Ve stranickém zápasu se zapomíná často na pravidla zápasů: nezápasíme, bijeme se mezi sebou. Mnohdy ne o ideje, ale o pouhou sebeúčelnou moc, bez naděje, že bychom uskutečňovali vyšší cíle, a převážně vůbec bez cílů duchovních, mravních.

Bez zápasu není demokracie. Tlučení přes hlavy není však ještě zápasem. V politice nejsme dosti lidmi. Zůstat člověkem i v boji s protivníkem je základním pravidlem lidovlády. Lid je konkrétní pojem pro člověčenství.

Počítat s člověkem jako tvorem neegoistickým bylo by proti skutečnosti. Jen snilek počítá s absolutním idealismem lidí. V životě je všechno měřeno prospěchem, jehož lze dosáhnout, vše míří především k hmotnému uspokojení lidských nároků, v demokraciích i v socialismech všeho typu. Proto právě to, co bylo na aristokracii nejvíce kritisováno třetím stavem, bylo jím po Velké revoluci tak rychle převzato či napodobeno; proto noví lidé čtvrtého stavu dnes tak rychle dostávají označení »bonzi«.

»A přece v politice vítězí idealista.« (Dr. Edv. Beneš v knize »Světová válka a naše revoluce«).

Skutečná demokracie nemůže se spolehnout jen na princip stran. V dnešním vyhranění myšlenkového boje představuje u nás strana určitý program ideový. Dokud však nezvítězí zároveň princip, že je rozhodná nikoliv jen myšlenka, ale i člověk, který ji uskutečňuje, neprohloubíme demokracii a nezvýšíme standard našeho veřejného života. Opustili jsme princip osob a osobností dokonce i ve správě obcí, kde malé rozměry věcí i jejich vztahy k osobnímu životu občanů dávaly vždy možnost přihlížet k osobní výši kandidáta.

Volí-li se program ideový, představovaný stranou, má zase ona povinnost, postavit na své kandidátky lidi, stojící mravně co nejvýše a představující nejlepší výběr národa v jeho společenské skladbě.

Neuznáme-li povinnost, aby představitelem lidu byl kvalitní jedinec, padá tím i povinnost člověka z lidu, aby ion stál mravně a intelektuálně co nejvýše, nebo o to aspoň usiloval. Ponižujeme touto nevážností lid sám.

Kandidátky našich stran jsou stále ještě sestavovány podle zásady, že se musí na nich objevit představitelé všech skupin či zaměstnání, odkud by se mohli rekrutovat voliči. Kdyby byl volen vždy nejlepší představitel té

či oně skupiny, představoval by parlament opravdu nejlepší výběr národní společnosti.

Vada je v tom, že není volen nejlepší představitel. Má-li být zvolen hokynář jako představitel hokynářů, nechť se dostane zvolení tomu nejlepšímu z nich, jenž ve svém podnikání ukázal vzor hokynářství (i když ti úspěšní v podnikání netouží obvykle po kariéře politické). Poněvadž je však obecně známo, že hokynářství je práce jen jedna z nejméně rozvinutých forem obchodních, měla by strana uvážít, zda není lépe kandidovat poučeného, moderního obchodníka, jemuž se dostalo alespoň takového vzdělání, aby porozuměl navrhovaným daňovým či jiným zákonům; opírají se o obchodnickou povinnost vésti knihy, povinnost, jež hokynáře téměř vůbec nepostihuje, a je práce důležitá pro obchodní stav.

Není nepoučné, prosludovat si ruský způsob volby poslanců, které si volí ten či onen závod ze svého středu jako výběrového představitel; zde demokracie vychodní, opírající se o jedinou státní stranu, nahrazuje kontrolu stranickou soutěží osobních kvalit, stejně důležitých při budování.

Nemáme ještě vybudovaný hierarchický systém lidovlády. Místnímu národnímu výboru musí být nadřazen okresní, okresnímu zemský národní výbor, jím opět vláda, jež jest ovšem vládou parlamentní. Je třeba zákonem určit pevně kompetence a znovu vymezit hierarchickou nadřazenost, moc dozorcí a právo kontrolní, máme-li dospět k právnímu stavu politické organizace porevoluční.

Ani bez kontroly a poslušnosti není demokracie.

Hledáme-li, co dosud vytvořily totalitní země ve své politické organizaci, neshledáme tu vyšších, dokonalejších forem, než si je dosud vytvořily demokracie. Jsou tu privilegované stavy politiků, státních úředníků, vojáků, ředitelů závodů a vyšších podnikových úředníků, někde k tomu přistupují ještě kulturní pracovníci. Při tom jen kulturní pracovníci a podnikoví vedoucí a úředníci jsou povýšení vlastní, tvůrčí práci, druzí pouze funkci, kterou zaujímají v ústrojí státu, netvoříce žádných opravdových hodnot.

Politikům prvé republiky byla, a právem, vyčítána snaha, rychle se zaopatřit. Výtka platila levici i pravici; na levici bylo obohacení politiků nápadnější, na pravici nebylo menší. Úplatkářských afér přímých téměř nebylo, rozhodně jich ubývalo s dobou od převratu. Tím spíše přibývalo obohacení »zákonného«, zejména nabytím zbytkových statků. Jakmile se politik blížil rozhraní čtyřicítky a padesátky, rozhlížel se po hmotném zajištění, bez ohledu na svůj světový názor.

Lidé této revoluce se sami neženou po trvalém hmotném zajištění, ponechávajíce výnosná místa druhé až čtvrté garnituře lidí ve straně. Je to tím, že nedospěli ve své většině zatím kritické věkové hranice? Je s podivem, jak málo je jich opravdu zajištěno. Boháčů mezi nimi není. Nezanedbávají cest, jimiž se příjmů dostává stranám. Nikde ještě nebyl zveřejněn rozpočet ani jedné strany, i když víme, jak nákladné jsou stranické aparáty. Příznejme vedoucím politikům čisté ruce a osobní neúplatnost.

Je v nich však stejná touha po moci, ne-li větší, než v politikách předválečných; už proto, že pomínila rozříznutost stran a jejich počet se zúžil. Je v nich však větší slavomam, než se projevoval dříve. A u mnohých je spojen s ješitností. Což je největší slabina politikova, zejména, brání-li mu ve výběru spolupracovníků kvalitních, avšak kritických. Snižují tím pak míru vlastní osobnosti a dávají svému růstu nižší křivku.

To, co je mnohdy rádo nazýváno reakcí, je jen zdůraznění skutečných reálných sil, působících v zemi, s nimiž

nepočítali ti, kdo si rysovali programy poválečné přestavy mimo domov.

Cesta k zlomení této domnělé reakce nyní, když byly skutečně prostředky hmotné toho, co bylo »reakcí« vyvoláno ve prospěch státu, jest pouze jediná: dokonalá ideová výchova občanstva k novému duchu a programu.

Zde stojíme znovu před základní myšlenkou synthesy demokracie a socialismu, zato však opravdové skladby těchto dvou ideí, nikoliv pouze jejich soužití. Soužití vede mnohdy k rozpadu a rozlomu, kde pak stojí vedle sebe nebo proti sobě oba myšlenkové světy. Srůst, skladba a prolínání jejich je nezbytným předpokladem vyššího politického ústrojenství.

Některé socialistické směry již opustily program jen negace, nenávisti, boje, program socialistické diktatury. Málomteré dospěly již i pojmu solidarity v národě. Nepostřehují nebezpečí, spočívající v tom, že snižují standard dolů, místo zvedání lidského života co nejvýše.

Socialisté si dosti neuvědomují, že liberální vrstvy třeba pro socialismus získávat. Zatím byl hlásán jen program negativní, zbavit je výrobních prostředků, jež mohly cestě socialismu klást překážky. Je potřeba hlásat program aktivní, jenž by přinášel v socialismu prospěšný program i vrstvám, dosud socialismu cizím. Ale stejně je sterilní demokracie, zastarávající v nebdání socialismu.

Rozpad socialistického bloku v Národní frontě by znamenal, že myšlenka synthetického, formově zralého a optimální demokracii odpovídajícího socialismu byla vzdána za myšlenku vítězství stranického socialismu. Tím by byl zevně projev rozlom mezi snahami, tíhnoucími jak k socialismu, tak k demokracii, přerušen, snad na dlouho, vývoj, plánovaný k synthese socialismu i demokracie.

Revoluce duchovní nepostoupí vpřed, neuvědomí-li si političtí vůdci povinnost, prohloubit i dosud nestejnou duchovní přípravu všech politických vrstev. Při tom se zapomíná na vzájemnost stranické výchovy: nejprve socialistů k demokracii a demokratů k socialismu, posléze pak jejich synthese. Každý stranický vůdce myslí na to, jak uchovat a rozšířit jen a jen oblast svého, jednostranně orientovaného voličstva. Nejrady by mu při tom téměř zatajil, co hlásá prospěšného i druhá či třetí strana v národě. K vyšší základně můžeme se dostat jen vytčením společného duchovního programu: určením, čeho chceme politicky dospět v oblasti socialisace a čeho v oblasti demokratisace veřejného života. Obě složky programu jsou neodlučné.

Dr Leo Szilard

Dopis Stalinovi

Prosincové číslo Bulletin of the Atomic Scientists, měsíčníku atomových badatelů Spojených států, uveřejňuje pod tímto titulem článek dr. Leo Szilarda, jednoho z těch vědců, kteří stáli u pramenů, z nichž vyrostl široký proud atomového průzkumu, kteří upozornili na možnost řetězového procesu, končícího v explozi neslychané energie, a kteří varovali včas, ještě před výbuchem první pokusné pumy, v březnu 1945, před skutečným užíváním této strašlivé zbraně, protože předvíдали politické následky, jichž jsme dnes svědky. Přímé odeslání dopisu adresátovi se prokázalo za neschůdný krok, a proto zaslal autor upravený dopis časopisu, který jej nyní uveřejňuje. Článek zní:

»Rozhodl jsem se napsat tento »Dopis«, protože jsem hluboce zneklidněn zhoršením rusko-amerických vztahů, a protože věřím, že sdílím s většinou atomových badatelů city, jež mne přiměly k tomuto kroku.

Neustálé zhoršování rusko-amerických vztahů má mnoho vzrušujícího do sebe, ale nic není úpornější, než možnost trvalého vlivu na duševní rozpoložení amerického národa, ale i národů evropských a v jiných světadílech. Zde v Americe

mi stále víc a více lidí říká v soukromém rozhovoru, že válka s Ruskem je nevyhnutelná. Jsou to lidé, schopní myslit nezávisle, a nevedení úvodníky svých novin. Jejich postoj se zdá symbolem velkého nebezpečí, protože válka bude skutečně nevyhnutelná, jestliže Američané ustáli tento svůj názor.

Někteří dokazují, že není nebezpečí brzkého střetnutí, protože Rusko je okamžitě příliš slabe začnout válku, a nestalo se ještě, aby Spojené státy se pustily do preventivní války. Je přirozeně pravda, že se doposud nic takového nestalo; ale doposud také nestál nikdy americký národ před obavou, že se dožije po pasivním postoji v údobí úzkostlivého míru dne, kdy válka — přijde-li — se přežene přes jeho domov. Neříkám snad, že by chtěly Spojené státy začít preventivní válku během příštího pololetí, ale chtěl bych na to poukázat, že pokročí-li nynější postoj dalších šest měsíců, povstane možná osudná změna v myslích amerického národa a situace bude pak nenapravitelná. Bude pak jenom otázkou času — a to snad jen několika krátkých let — než se mir stane hříčkou některého balkánského generála nebo amerického admirála v středozemních mořích, kteří úmyslně nebo hřídky vytvoří případ, vedoucí nevyhnutelně k válce. Potrvá-li okamžitý směr dalších šest měsíců, bude pravděpodobně běh záležitosti mimo kontrolu obou vlád dotčených.

Hlavním důvodem dnešního stavu je skutečnost, že dva roky po ukončení války nebyl nalezen ještě žádný valný pokrok k dohodě. Mezi Ruskem a Spojenými státy je vše na mrtvém bodě. To však není překvapující pro většinu těch, kteří za války probádali atomovou energii a měli dost času přizpůsobit svoje myšlenky důsledkům, vyvěrajícím z atomické pumy. Hned ze začátku bylo jasno, že ani existence pumy, ani způsob jejího užívání nečiní dohodu lehčí, ba že ji zatíží. Věděli jsme, že nové válce lze jen zabránit, jestliže se Spojené státy a Rusko vyprostí z malichernosti situace; než však k tomu dojde, musí jeden nebo druhý ukázat cestu.

Situace takového rázu se vyskytují tu a tam v historii; ale najdeme je také někdy v životech jednotlivců, a povídka o jednom podobném případu zanechala ve mně hluboký dojem. Dvanáct let po ukončení první světové války jsem se setkal se spolužákem, který mi povídal ze svých vzpomínek. Byl rakouským poručíkem za války a v posledních dnech války byl velitelem patroly v Karpatech. Jednoho rána se proslýchalo, že došlo k příměří, ale nebyl s to ověřit tu pověst, protože byl odříznut od svého tělesa. Když vyrazili na koních z lesa, stáli náhle před ruskou patrolou pod velením důstojníka. Oba důstojníci sáhli po pistolích, a tak zůstali několik vteřin nehnuté stát, zírající na sebe. Najednou se ruský důstojník usmál, zvedl svojí ruku a zasalutoval. Můj přítel zasalutoval rovněž, a obě patroly otočily své koně. »Do dneška,« pravil můj přítel, »lituji, že jsem nesalutoval první.«

Píše tento »Dopis«, opravuji snad poněkud váhavost svého přítele, avšak v dnešních nepokojných dobách patří k tomu jistá odvaha, má-li americký badatel napsat »Dopis«, jako tento. Dnes stojí před sebou Rusko a Amerika, v obavě, co bude příští politický tah druhá. Americký lid hledá mír. Rusko hledá rovněž mír. Pokud vidím, hledá Rusko mír — jako Spojené státy — nejen pro příštích pět nebo deset let, nýbrž navždy. A mám-li pravdu, pak může být mír zajištěn; může být zabezpečen Vámi, Vámi osobně.

Je ve Vaší moci odstranit zatarasení a umožnit tak změnu v zahraniční politice Spojených států, můžete to však učinit pouze, rozhodnete-li se k odstranění samovolných pout staromódních i novomódních diplomatických forem. Rusko a Spojené státy jsou na štiro skoro ve všech bodech, o kterých jednaly v nedávné minulosti. U každého bodu má asi Rusko dobré důvody, aby nepovolilo, a Spojené státy mají asi také dobrý důvod nepovolit. Nechci přirozeně navrhnout, abyste slevil tak či onak, nebo abyste vykupoval mír (»appease«) od Spojených států. Co v tomto »Dopisu« navrhuji, je řada spojitých kroků, které můžete z vlastní moci podniknout. Snad bude můj návrh na Vás působit jako šok. Možná, že bude také šok pro některé z mých amerických krajanů. Ale není nyní doba skrývat něco z obavy před zesměšňováním nebo nepodloženými útoky.

Rozhlasové projevy

Navrhuji především, abyste hovořil přímo a osobně k americkému lidu. Cokoli jim řeknete (a mohli byste k nim hovořit jednou za měsíc), by bylo pro ně novinka, a protože to bude novinka, bude šířena rozhlasovými stanicemi Spojených států a uveřejněna novinami. Přirozeně byste žádal hovořit rusky, ale Váš tlumočník by přeložil Váš projev větu po větě do angličtiny. Váš projev by mohl být natočen a vysílán současně v Rusku i Americe. Americký lid je zvyklý

naslouchat svému prezidentovi, protože co jim říká, ovlivňuje jejich život, a budou naslouchat Vám ze stejného důvodu. Je však jeden významný rozdíl; pohovoříte k nim jako hlava cizího státu; Váš hovor bude bez vlivu, neuvěří-li lid v na- prostou upřímnost. A budou-li Vaše rozhovory k Američanům plně uveřejněny v Rusku, přesvědčíte americký lid nejlépe, že miníte, co jim říkáte. A ještě lépe je o tom přesvědčíte, pozvete-li presidenta Spojených států, aby oslovil ruský lid tak často, jako Vy hovoříte k americkému, a bude-li mít stejnou publicitu u Vás, jako Vy budete mít u nás. Celé ústrojí publicity bude a zůstane k Vaší dispozici bez jakéhokoli pokusu zneužívání pro propagandu. Je jisté, že by Vám americký lid naslouchal; ale jak by ho Vaše projevy ovlivnily, by záleželo na obsahu a podstatě Vašich řečí.

Co považují za podstatu Vašich řečí? Především bych navrhl, abyste ukázal americkému lidu jasny obraz všeobecné dohody v rámci poválečné přestavby světa, dohody, která by umožnila Rusku a Spojeným státům žít ve vzájemném míru. Z počátku budou pouze hrubé obrysy, které poněmáhlu vyplníte dalšími podrobnostmi, občas i úředními zprávami. Až ukončíte, bude americký lid znát více než obraz možného poválečného světa; bude znát Váš návrh poválečné dohody.

Přirozené se asi zeptáte — a otázka je zásadní — zdali byste nezískal tímto jednostranným způsobem návrhu, bude-li velkomyslný, nevhodné postavení vzhledem k pozdějším jednáním. Mohl byste však jasně vyjádřit, že Váš návrh platí jen jako celek, že jste ochoten změnit jednotlivé body podle přání Spojených států, jestliže oni jsou ochotny změnit jiné body ve Váš prospěch. Je-li vše to předem zřejmé, ne- bylo by třeba zdržlivosti k vůli pozdějším jednáním. Takovými prostředky byste mohl přesvědčit americký lid, že — s Vašeho hlediska i skutečně — soukromé podnikatelství a ruský hospodářský systém i různé smíšené tvary hospodářských organizací mohou kvésti vedle sebe, že Rusko a Spojené státy mohou být částmi stejného světa, že »jeden svět« neznamená nutně stejnotvárný svět. Dokud nebude americký lid i ruský lid přesvědčen o správnosti tohoto základního bodu, zůstaneme zaměřeni k válce a ne k míru.

Přirozené byste také rád věděl, jak se americký lid zachová, jestliže byste se rozhodl chopit se iniciativy a podniknout nový způsob sblížení se Spojenými státy. Zdali byste skutečně byl schopný překonat okamžitý ztrnulý stav a vy- volat změnu ve směru zahraniční politiky Spojených států?

Ve Spojených státech žije velký počet mužů a žen, kteří pohlízejí s velkou obavou na urychlené zhoršování poměru rusko-amerického. Mnozí z nich mají velké pochyby, je-li nynější směr zahraniční politiky Spojených států rozumně po- jat, mají však také stejné obavy vzhledem k ruské zahra- niční politice. Nezasahují-li nyní ve prospěch změny politiky, vedené svou vládou, děje se tak proto, že nevidí nyní žádnou potřebnou alternativu. Kromě toho snad věří, že každý pokus by byl zbytečný, pokud projevy Vašich delegátů budou vede- ni argumentací, která je nepřijatelná většině americké ve- řejnosti. Podali-li se Vám těžký úkol, vytvořit ve vlastní mysli potřebné řešení poválečných otázek a přiblížit je mys- lim americké veřejnosti, pak byste pozvolna rozvinul obsáhlý návrh přijatelné poválečné dohody a odstranil překážku, ta- rasící cestu. To by mělo přímý a bezprostřední vliv na zahra- niční politiku Spojených států. Mnozí Američané věří, že muži, vedoucí zahraniční politiku, zastávají její nynější směr proto, že se jim jiný nezdá schůdný. Všeobecně se věří, že jsou poctiví a že bezpochyby změni nynější směr, jakmile poznají východisko z okamžité slepé uličky. Možná, že nesou- hlasíte s tímto názorem, ale je zajisté ve Vaší moci, postavit americký lid před volbu mezi dvěma možnými směry zahra- niční politiky. A má-li americký lid možnost volit, pak bude volit — o tom jsem pevně přesvědčen — ve prospěch směru, který vede k míru. Vykoná svou volbu pomocí všech pro- středků, které ovlivňují vládní politiku v Americe. A muži, kteří stojí nyní u kormidla, by musili (podle výroku p. Stim- sona) buď změnit názor nebo zaměstnání.

V tomto »Dopisu« se pokouším zdolat potíže ve vzájem- ném styku, které jsou třeba nepřekonatelné. My v Americe máme hrubý a přespříliš zjednodušený obraz o tom, jak se dospěje k politickým rozhodnutím v Rusku. Vy v Rusku máte asi podobný obraz o tom, jak se to děje v Americe. Rusovi bude asi také těžké sprádelit se se základním předpokladem, že v Americe veřejné mínění není tvořeno tiskem, nýbrž spíše postojem a názory jednotlivců, tvořících americkou ve- řejnost. Ale i kdyby tento »Dopis« neměl vyhlídku jedné k ti- sici, aby o něm bylo uvažováno v Rusku, přece bych jej spí- šle napsal, než čekal na výtku, že jsem viděl přiblížení kata- strofy a nehnul ani rukou, abych jí zabránil.

Jestliže by se dospělo k posudku, že návrhy tohoto »Do- pisu« jsou účelné, bylo by ještě třeba překonat potíže uspo- řádání, které jsou ještě zvýšeny nemožností výměny myšle- nek mezi Američany a Rusy, nezatiženými odpovědností za- stávat vládní názory. Je proto srozumitelné, proč právě ato- moví badatelé poukazují na tento bod a navrhuji, aby vzá- jemně diskutovali o schůdných cestách pro vzájemnou vý- měnu myšlenek. Citový základ, z kterého vzrostl tento »Do- pis«, je společný většině atomových badatelů, kteří mají zá- jem o veřejné záležitosti, ale myšlenky, vyjádřené v »Dopi- su«, a úmysl napsat jej, jsou pouze moje, a nehovořím tudíž jménem nikoho jiného.

Post scriptum

V taktu zvaném dodatku navrhuje dr. Szilard vytvoření výboru, složeného z badatelů a Američanů všech kruhů, kte- rý by se setkal s podobnými výbory, založenými jednak ve Velké Británii a Francii, jednak v Rusku, Polsku a Česko- slovensku. Autor je přesvědčen, že ruští badatelé by spoju- pracovali, kdyby iniciativa vyšla od Stalina, a jistě by se mohlo počítat se spoluprací badatelů všech ostatních zemí. Ve vládních jednáních bývají diskuse rušeny strachem, že případné ústupky se těžko ruší. Ale při diskusi mezi soukro- mými osobami může se jednat i o protichůdných záležito- stech v širším rámci, aby se konečně objevily ve správných úzkých mezích. Z výsledků takových diskusí mohou pak vlá- dy těžit ve prospěch úředních jednání.

J. A.

národní hospodář

Bohumil Bílek

Běda, intervence!

(Reportáž o Zlíně VI.)

»Náš hospodářský život je nesmírně komplikovaný. Nevolíme vždy správné cesty, kterými by bylo lze mnohé těžkosti zmenšiti.

Snad se nenajde jediný člověk, který by ještě dnes schvaloval způsob, jakým jsme v jarních měsících řešili otázku zvýšení životní úrovně našeho obyvatelstva a s tím související intervenční cenový fond. Naše kritika byla tehdy odmítána... Mějme odvahu řešit věci, pokud je čas. Lidé to pochopí.

Sociálně demokratický poslanec Ladislav Skau- nic v úvodníku Svobodných novin 10. října 1947.

Plánovat v novinářství je ještě obtížnější, než pláno- vat v hospodářství. Tato plocha Dnešek měla být vě- nována otázce, zda národní podniky-mají spíše vydě- lavat nebo sloužit národu. Avšak minulou sobotu přinesly některé noviny významný projev ministra zahraničního obchodu. Dr. Ripka tu v drsných slovech upozornil na to, že žijeme luxusně, a že mrháme některými surovi- naми tak, až to ohrožuje náš zahraniční obchod, a tím i naši výrobu: budeme-li musit i nadále kupovat pro- mrhané suroviny domácí za devisy, nebudou devisy pro některé významné výrobní obory.

Pisatel začal psát kapitolu o vývozu bot a jiných vý- robků národního podniku Baťa, Zlín. Tu vyšly v neděli zprávy o úpravě odběru obuvi. K nim vyšel v »Právu li- du« komentář:

»Tato nová úprava byla provedena třemi vyhláškami ministerstva vnitřního obchodu. Tuto úpravu si vyzádala nekázni některých spotřebitelů, kteří tyto druhy obuvi, které byly buď na ústřížek šatenky nebo volné, skupo- vávali.«

Takovou polopravdu solidní »Právo lidu« snad od re- voluce ještě neotisklo. Ne. Neodůvodňuje nemožnou a povrchnost některých zásahů naší cenové politiky je n nekázni spotřebitelů. Aby nebylo zbytečné koresponden- ce s Nejvyšším úřadem cenovým: jeho se tato poznámka netýká. Úřadující předseda tohoto slavného úřadu podal demisi, když mu vnucovali intervenční fond; není jeho vinou, že demise nebyla přijata.

Tady nám nejde o správnost či nesprávnost celé naší cenové politiky. O ní říkají mnoho zajímavého po mnoho posledních týdnů celé sloupce »Hospodáře« i rozprava některých našich národohospodářů ve »Svobodných novinách«, vedená denně již týden. Jdeme proti intervenčnímu fondu.

Ne proti zásadě intervenovaných cen, ta je v plánovaném hospodářství nezbytná. Jdeme proti bezduché lineárnosti cenové intervence. Jsme pro plánování, z celé duše — ale jdeme

proti svázanému hospodářství

všude tam, kde vláda vnučila parlamentu zásah krajně nedomyšlený, který neměli čas řádně prostudovat ani skvělí národohospodáři ústřední plánovací komise, ani znalci mezi poslanci. Tak, jako souhlasíme se socialistou Lindauerem, který 18. m. m. jasně prokázal, jak stát podporuje šmelináře »stopcenou« nemovitostí, souhlasíme i s lidovcem, prof. Chytil, který téhož dne řekl, že má proti naší intervenční politice velmi mnoho námitek a výhrad. A protože se o jeho námítkách a výhradách vědělo již dříve, než byl náš tolik velebný zákon o intervenčním fondu odhlasován, byl poslanec Chytil tehdy honem zvolen referentem, takže musil v parlamentě proti své vůli doporučit zákon, s nímž jako universitní profesor nesouhlasil tehdy a nesouhlasí dnes.

Souhlasíme ovšem i s guvernérem Národní banky dr. Nebesářem, který před časem v kterémsi ze svých četných pečlivých elaborátů napsal: »... ceny železa, a v menším stupni i ceny uhlí jsou v podstatě subvencované... za určitých okolností je politika subvencovaných cen politikou nutnou...« Nesouhlasíme však s takovým subvencováním cen pracovní a dětské obuvi, jimiž se rozvrací rovnoměrné zásobování obyvatelstva. Tak subvencuje intervenční fond.

Zákon o intervenčním fondu má záhlaví: »Zákon č 51 ze dne 1. dubna 1947, kterým se zabezpečuje snížení cen některého zboží lidové potřeby a ustálení cen jiných důležitých statků«. Tato úřední stylisace se dnes, po osmi měsících, čte velmi skepticky.

Komunistický živnostník Horn řekl 12. listopadu na půdě parlamentní v rozpravě o textilu tato slova:

»Nepořádky jsou v obchodě s textilem, pořádek je v obchodě s obuví. Dnes patříme zásluhou znárodněného průmyslu mezi první státy v zásobování obuvi. Naš lid nebyl nikdy tak dobře zásoben obuví, jako je tomu dnes.

Naši lidé se nemusí stavět do fronty, aby si mohli koupit boty.

Proč není taková situace v textilu? S botami se nešmelinaří. Tam nemáme případy nevyřešených konfiskátů, jako je tomu v oboru textilním, kde jich máme kolem 1000. Ministerstvo vnitřního obchodu se chystá udělat v obchodu s textiliemi pronikavá opatření. Všechna opatření jsou příliš malá. Máme nenormální stav. To sahá na kořeny naší existence. Měli bychom zde volat po stanném právu nad veškerým textilním průmyslem.

Ne. Až Zemědělské noviny ještě v sobotu opakovaly výrok o stanném právu nad textilem, nejsou k němu důvody. Naši lidé se zase staví do fronty, aby si mohli koupit boty. Tvrzení pana poslance Horna z 12. listopadu budiž srovnáno se zprávou »Práce« z 29. listopadu. Máme před sebou jihomoravské vydání tedy ono, jež se prodává ve Zlíně. Čteme podtržený titulek:

Fronty před prodejny jsou zbytečné.

»Práce« píše:

»Národní podnik Baťa se obrátil na veřejnost s provoláním, jehož podstatnou část otiskujeme. Zjišťujeme, že rozvratníci poplašnými zprávami znepokojují veřejnost; jedním z důsledků jsou fronty před Baťovými prodejny. Jsou zcela zbytečné...«

Netvrdíme, že rozvratníci nejsou. Ale rozvrátit prodej bot, k tomu poplašné zprávy nestačí, nemají-li podkladu. Tyto zprávy ovšem podkladu měly; buď z podnikového ředitelství nebo z ministerstva vnitřního obchodu nebo z jiné instituce pronikly totiž na veřejnost zprávy, že některé boty budou zase vázány.

Ty zprávy byly tentokrát pravdivé. Kousíček pod tvrzením, že »fronty jsou zcela zbytečné«, přinesla »Práce« další titulek, rovněž přes dva sloupce, rovněž podtržený, jako ten o frontách:

»Pracovní obuv jen na odběrní poukazy.«

Pod tímto nadpisem vyšla ona úřední zpráva o »nové úpravě« odběru obuvi.

Intervenční fond způsobil, že některé matky koupily během týdne až tucet bot. Ne rozvratníci, ale

české mámy vám vykoupily sklady pánové.

Nekázeň, jistě. Nekázeň, plynoucí z prázdných šatníků a lásky k dětem. Ne, jediná žena ve vládě by nebyla bývala připustila nápad, snižovat ceny dětských bot neúměrně.

Jeden z ředitelů národního podniku Baťa mi ve Zlíně řekl v říjnu t. r.: »Před intervencí jsme měli docela slušné sklady bot pro děti i pro mládež. Jen se sandály to bylo zlé: náš úzký profil. Boty pro děti do čtyř až pěti let ještě v březnu 1947 stály 99 korun. Vláda nařídila, aby všechny dětské boty byly lineárně sníženy o 50 korun. Jakmile tyto boty stály 49 korun, skoupily české ženy všechny naše sklady za týden. Za jediný týden. Vypočítaly si vmžiku, že

boty za 49 korun nestojí za opravu.

To nám udělal intervenční fond.

Baťa vyrábí víc než čtyři pětiny všech dětských bot v republice. Zkušenosti tohoto národního podniku jsou tedy závažné. A neprodát nesměly ani baťovské prodejny, ani soukromí obchodníci. Schovávat pod pultem jim všem bylo několikrát zakázáno. Úředně zakázáno. Který úřad to byl? Ministerstvo vnitřního obchodu. Jediná žena v tomto ministerstvu by... atd.

Dejme znovu slovo témuž řediteli: »Soukromí podnikatelé se o výrobu dětské obuvi téměř nederou. Je v ní skoro tolik práce, jako v botě pánské. A musí se prodávat laciněji, o mnoho laciněji, než pánské boty.«

Dejme slovo jednomu z náměstků podnikového ředitele: »Když byly vykoupěny naše velké sklady dětské obuvi tak závratnou rychlostí, zvýšili jsme výrobu. Vite, co nás to stojí, takhle náhle měnit výrobní program? Obrovské peníze.«

Kolik teď vyrábíte, zeptal jsem se ještě: »40.000 párů dětské obuvi týdně, z toho asi 30.000 kožených. Doufáme, že hlad po nich do vánoc vymizí.«

Vida. Zdá se, že v tom pan ředitel české mámy poněkud podcenil. Jejich hlad nevymizel. A jde o velkého odborníka, který je na svém místě již mnoho let. Hospodářské odhady, to je i pro odborníka zatrolená věc.

Mluvil jsem po návratu ze Zlína s pražskými odborníky. Jeden z nich mi dal opsat pro uveřejnění několik řádek z oficiálního komentáře k vývoji v dětských botách za první polovinu roku 1947: »V souvislosti s tím (zlepšením) dodávky kožených bot vnitřního trhu za prvních šest měsíců roku — o 30 procent více než v témže údobí roku 1946, pozn. Bí.), snad někdo může poukázat na jevíci se tísnivý nedostatek dětské obuvi. I zde (v úřední zprávě, pozn. Bí.)

budiž řečena plná pravda.

Obuvi dětské vyrábíme v poslední době tolik, jako nikdy dříve, dokonce ani před válkou. Na 1.400.000 spotřebitelů dětských, vyrábíme celkem 2.967.768 párů v provedení koženém a dalších 4.220.470 párů v ostatních druzích...« To jsou čísla z celého průmyslu kožedělného jen

v českých zemích. Nemám po ruce doklady, abych to ověřil. Avšak v Praze výsledky ze Slovenska častěji neznají než znají.

Zpráva pro úřední potřebu pokračuje: »Potiže s dětskou obuví započaly ve II. čtvrtletí t. r., tedy dobou shodnou s počátkem cenové intervence. Dlužno proto vyslovit domněnku, že

vlastní příčinu nedostatku dlužno převážně hledati v cenové intervenci. Intervenčním příplatkem dostává se cena nové obuvi dětské na tak nízký stupeň, že se velmi nebezpečně přibližuje dokonce nákladu na provedení střední opravy. To ovšem svádí většinu k nákupu nového páru a k odhození páru, potřebujícího opravy. Na nehospodárnost využití materiálu, potřebného k výrobě a zčásti dovezeného za drahé devisy, vyplývající z takového postupu, není snad ani třeba zvlášť upozorňovati...«

I je, milý úřední stylisto. Nejsem sám, kdo tak soudí:

Každý, kdo zbytečně spotřebovuje zahraniční suroviny ve výrobě nebo jimi plýtvá, každý, kdo ve své životosprávě mrhá potravinami zahraničního původu, a také každý orgán, jemuž je svěřeno uskladnění vzácného zahraničního zboží, který se nepostará s patřičnou péčí, aby nedošlo k jeho poškození a znehodnocení, prohřešuje se proti základním zájmům celého národa.

Je také zapotřebí nepřísrnější úspornosti v domácím zboží, které nemůžeme vyvážet. Jde o nejpřísnější úspornost ve spotřebě železa, cementu, papíru, chmele, sladu, dříví a dokonce i sirek a řady dalších četných potřeb.

Práci, kterou koná, zvládne ministerstvo zahraničního obchodu při nynějším osobním stavu jen se značným napětím.

To byl citát z pátečního exposé ministra zahraničního obchodu, které přinesly v trochu slušném rozsahu jen tři z desíti pražských deníků. Stůjž zde ještě jiný citát, z téhož pátku:

»...lidé, kteří okrádají děti o beztak již hubené příděly, jsou prostě škodnou.

A škodná se nepokutuje, škodná se odstřeluje. Vzpomínám si na jednu scénu ze sovětského filmu »Lenin v říjnu«, kdy k Leninovi přichází sekretář se žádostí o souhlas k vykonání rozsudku nad spekulanty s jidlem. Lenin váhá podepsat rozsudek smrti. Zvoní telefon, a v telefonním rozhovoru mu oznamují několik případů smrti hladem. Lenin okamžitě podpisuje rozsudek se slovy: »Zastřelit! Okamžitě!«

To jsou jasná slova. Nechť lítají třísky. Pramen: »Kulturní politika č. 11, z 28. listopadu 1947, strana 1, sloupec 4. Autor: Jaroslav Vojtěch. Milý satiriku: Koho navrhuje te zastřelit? Kdo způsobil smelinu s dětskými botami? Zmizelo jich za týden několik statisíců párů, prosím, párů. Zastřelit české mámy? Statisíce maminek?

Či by snad bylo možné nějak zastřelit intervenční fond?

»Jinak by bylo záhodno trestat tyto zločiny proti spoluobčanům nejvyšším trestem — smrtí. Kulky by v tomto případy trefily opravdu do černého.« Kdo to napsal? Jaroslav Vojtěch. Kde? V závěru své poznámky v »K. P.« Souhlasíme.

Intervenční fond není ovšem vinníkem jediným. Je však, tvrdím, vinníkem hlavním. Dejme znovu slovo řediteli národního podniku zlínského:

»Soutěž továren mezinárodních nám v obchodu celkem nevadí, ač lze dokázat, že některé z nich, spolu s některými řemeslníky, nedodrží výrobní a prodejní předpisy...«

»Jak to lze dokázat?«

»Snadno. Národní podniky vyrábějí také zámišové boty. Zachovávají však předpisy, a proto všechny vyvážejí. (Nebo mají část ve skladech, podle jiného informátora, rovněž ze Zlína. Neprověřeno. Bí.) Postavte se ně-

kdy v létě na Václavském náměstí a dívejte se lidem po nohou. Uvidíte, kolik mužů má zámišové boty.«

»Toho jsem si všiml. Mnoho.«

»Všechny jsou koupeny na černo, všechny skoro za vysoké ceny. Našemu vázanému hospodářství tak uteklo mnoho desítek tisíc párů do roka.«

(Ze zdvořilosti jsem nepožádal o seznam vývozních aktovek ze žluté kůže, daných gratis některým čs. politikům.)

Kdy budou boty volné?

»Pokud jde o obuv pracovní, naše nynější výroba (bylo to v říjnu, teď je snad ještě vyšší. Bí.), dovoluje volný prodej. To však nelze proto, že v zemích kolem nás není dost velká výroba obuvi. Uvolněním bychom podporovali podlouhání. Již dnes je pro tento obor činnosti na Těšínsku i jinde baťovská pracovní bota hledaným artiklem.«

»Dáváte něco přednostně dělníkům?«

»Nemýlím-li se, nevím to z paměti, dosud jsme odborem dali 100.000 párů pracovní obuvi. Totiž, dali. Dali jsme poukazy. Za polovinu roku 1947 jsme z celkové výroby asi jednoho milionu prodali asi 30.000 párů bot přímo závodům, které svým zaměstnancům pracovní obuv půjčují. Práterské gesto.«

Oč zlevnila pracovní obuv?

»O 75 korun z výrobní ceny. Proto v prodejní ceně není sleva stejná. Máme tři druhy pracovní obuvi:

s gumovou podešví; před intervencí stály 199 Kčs, pak 105 Kčs; s koženou podešví, před intervencí stály 279 Kčs, pak 199 Kčs; celokožené, před intervencí stály 299 Kčs, pak 205 Kčs.«

»Co stály před válkou?« — »Které?« — »Třeba ty celokožené, to je nejlepší obuv na práci.« — »49 korun. Ale ty nyní jsou lepší. Je třeba srovnávat je s předválečnými »loveckými« botami, těm asi odpovídaly kvalitou.« — »Dejte tomu. A ty stály?« — »69 korun. 69 × 3 je 205, tedy cenově trojnásobek tu po intervenci již platí.«

»Vyprázdnil vám intervenční fond sklady?« — »V pracovní obuvi to bylo lepší než v dětské. Trh byl lépe nasycen, intervence, jak jsem ukázal, byla méně lineární. Proto nedošlo ke katastrofě; odhaduji, že už asi nedojde.« I došlo, bohužel, od 1. prosince. Viz vyhlášky ministra Zmrhala.

»Společnou vadou všech dohadů je právě jejich přílišná subjektivnost,« napsal plukovník generálního štábu v nedělní »Obraně lidu«

Dost citací lidí učených. Náš redakční zřízenec si koupil naposled boty v roce 1943. Když chtěl letos už zase poukaz, na národním výboru ho odmítli.

Naše redakční uklízečka mi právě říká, že shání »huculky, to jsou ty flanelový celý. Já žádný nedostanu,« říká. »Ráno tady uklízím. Když jdu před obědem do krámu, řeknou mi: Měla jste si přijít ráno, už nejsou. Kdepak já, ráno. Kdo by tady uklidil. To moje dcera, ta dostala loni krásný huculky na Vinohradech, ale to bylo loni...« Šťastná paní Solcová, kolik dělnic může na koupit před obědem? A kolik zemědělských žen? Ty raději neprodají mléko, stlučou je na máslo, a to vymění za boty. Nemravně, ovšem. Když ony ale také chtějí boty...

Huculkám se úředně říká válenky. Výnos ministra Zmrhala stanoví, že »válenky s koženou obsázkou a diplomaty smějí být vydávány jen na odběrní poukaz Ia/b. Ještě otázka zlínskému řediteli:

»A kdyby, pane řediteli, se měl nasýtit domácí trh

vybitý z války, kolik byste najednou musili hodit na trh, aby se nasýtil a aby obuv mohla být volná?«

»Asi dvojnásobek letošní roční kvoty pro domácí trh, t. j. asi 40 milionů párů bot všeho druhu. Pak by domácímu trhu 11 až 12 milionů párů ročně stačilo.« Jakže to řekl zlínský propagandista, jak to po něm

opakovala »Práce«? — »Letos za 45 týdnů prodal národní podnik Baťa 18,767.000 párů, takže za necelý rok připadly na každého obyvatele ví než dva páry obuvi... Fronty jsou zcela zbytečné.« Už jsou.

A jiná zlínská podrobnost: »Složení výroby pro toto nasycení trhu by ovšem musilo být o něco jiné, než je teď. Máme v republice zhruba 5 milionů dětí. Na jaře 1947 jsme pro ně měli 1,5 milionu párů sandálů. Nejsme ovšem jedinými výrobci sandálů v republice, ale vyrábíme podstatnou část, takže byly hned pryč. Příští rok, doufám, budou aspoň dva miliony...«

Zemřelý šéfredaktor Práva lidu míval zásadu:

Každá sebemenší zpráva v socialistickém listě musí vychovávat k socialismu.

Josef Stivín dělal touž chybu jako autoři intervenčního fondu: uplatňoval správnou zásadu lineárně. To někdy vedlo ke groteskním výsledkům v předválečném »Právu lidu«. To ovšem ještě neznamená, že redaktoři poválečných socialistických časopisů by měli na Stivínovu zásadu zapomenout. Autor zprávy o »úpravě odběru obuvi« měl napsat asi toto: »Nejsme proti vázanému hospodářství. Soustava přidělu je nutná, dokud lidé u nás nebo v sousedních státech nebo jinde v Evropě žijí v hospodářství částečné nouze. Dokud není některého zboží tolik, co hrdlo nebo nohy ráčí, musí být na listky, aby se dostalo něco všem a všem stejně. Jsme proti tomu, aby kdokoliv nepromyšlenou a nesocialistickou cenovou politikou pomáhal opět liberalistickému zákonu nabídky a poptávky, aby cenami příliš nízkými vyvolal umělé takovou poptávku, po osm měsíců, že od prvního dne měsíce devátého od onoho nepřirozeného zásahu je nutné opět svázat prodej i těch druhů obuvi, které byly volné.«

Onen socialistický redaktor mohl dodat: »Nejsme proti třem novým vyhláškám ministra vnitřního obchodu. Jsme proti lineární intervenci cen. Když se o nich jednalo, měl je tehdejší ministr vnitřního obchodu zahrnout anebo odstoupit.«

Mohl ještě dodat: »Jsme jaksí proti zákonu nabídky a poptávky. Avšak dosud nemůžeme v plánování mít tolik zkušeností, abychom přesně věděli, kde a kdy tento zákon má plnost absolutní, jako zákony přírodní, a kde je možno jeho důsledky alespoň regulovat jako tok řeky, a kde se poptávka a nabídka projevují jako zákon lidský, který lze kdykoliv zrušit anebo nivelisovat, a za určitých okolností zcela bez zhoubných následků.«

Mohl připsat: »Jsme pokrokoví socialisté. Budeme měnit lidské zákony tak často, jak to bude pokrok vyžadovat. Ne ovšem překotně, protože vždy je třeba určitě doby, než se nové instituce a nové zásady »zaběhají«.

Mohl si zafilosofovat:

»Hlasovat proti zákonu nabídky a poptávky

je za určitých okolností stejně směšné, jako hlasovat proti zákonu o zemské tíži.«

A mohl politisovat: »Dnes jsou ty tři nové vyhlášky nezbytným zlem. Avšak paměť lidská není tak nemohoucí, aby docela zapoměla na to, co se nám říkalo před třemi čtvrtinami roku. Ty tři vyhlášky jsou naprosto průkazným, nezvratným dokladem, dokladem úředním toho, že si ani vzdělaní národohospodáři nesmějí často dovolit improvizace, že si tehdy 21. března nad návrhem ústřední plánovací komise zaimprovisovala i vláda, rozšířením seznamu intervenovaných statků i posunem některých navrhovaných cen, hlavně směrem dolů. Ty nové vyhlášky by měly viset zarámované v místnosti, kde předsednictvo sněmovny přijímá příkazy vlády k trysku parlamentní procedurou a nebrání se jim s dostatečnou rázností, úměrnou důstojnosti ústavodárného Národního shromáždění. Ty vyhlášky by měly viset na třech stěnách šeré přízemní místnosti proti parlamentní restauraci,

v níž se obvykle schází rozpočtový výbor. Měly by být na stěnách všech ostatních výborů, které tehdy koncem března zasedaly, tušina, do čtyř hodin ráno, aby stačily tempu, jež znemožnilo řádné procezení zákona č. 51/1947, který musil vyjít 1. dubna, a tudíž nemohl projít zvolna oněmi parlamentními síty, v nichž se již chytla mnohá nečistota náhlé inspirace toho či onoho ministra nebo toho či onoho legislativního oddělení příslušného ministerstva.

Práce zákonodárců má být rychlá, ne však příliš rychlá.

Vyhlášky o botách necht jsou výstrahou proti dalším botám, jež by snížily prestiž parlamentu, tak těžce probíjovávají. Mohl by zajít na procházku do ústavního práva: »Ani ve staré, ani v budoucí ústavě se nedoporučuje, aby se budoucí zákony nejdříve vyhlášovaly na veřejných schůzích. Ústava nedává žádné politické osobnosti právo, aby riskovala svůj prestiž výrokem na schůzi, a pak aby svou autoritou vnucovala jiným opatření, jež tento prestiž mají zachovat. Tato metoda má jen za následek, že se dá odpůrcům socialismu působivý argument do blízkého volebního boje.«

Všelijak lze zacházet s citáty. Avšak něco může socialista říci i bez citátů:

Právo volit při nákupu

v prodejně bot, u kamelota, v trafice i v restauraci, to je nezadatelné právo občanské. Naše ženy derně užívají tohoto hlasovacího práva, občas i muži, někdy i děti. Je to po mnoha stránkách důležitější právo než právo volby do parlamentu, jež nám zatím bylo dáno jen jednou, než právo volby členů národních výborů, jež nám dosud nebylo dáno vůbec, než právo přímé volby do samosprávy stavovské, jež zemědělcům, obchodníkům a mnoha jiným stavům asi nebude dáno nikdy. Právo volby při nákupu denních potřeb vykonáváme denně; právo volby svých bot chceme vykonávat, tak jako před válkou, alespoň tři až čtyřikrát ročně.

Způsob »použití cenových vyrovnávacích částek« stanovila vláda nařízením č. 34 z 21. března 1947. Tehdy se hovořilo ve vládě o tom, že může dojít na další snížení cen za tím účelem, aby byla vyvolána zvýšená poptávka a spotřeba. Po dětských botách a po pracovní obuvi byla za těch osm měsíců vyvolána omylem taková poptávka a spotřeba, že se teď musí spotřeba omezovat. Pánové, sáhli jste po tom, na čem nám v demokracii nejvíce záleží: po mládeži a po pracujících. Jejich spotřebu teď musíte omezovat. Přiznejte se k tomu, že se stal omyl. Mějte odvahu, jak radí socialistický poslanec Skaunic, »řešit věci, pokud je čas. Lidé to pochopí.« Pracujte na revisi intervenčního fondu.

Žádná žena by nebyla připustila intervenční fond

a některé vyhlášky, jež po něm následovaly. Každá žena ve vládě vám řekne, pánové, že není většího fanouška na módu nad mámy, jež shánějí botky pro své děti. Já to také nevěděla, a nestydím se za to. Řekli mi to až ve Zlíně. Móda počíná už »capáčkem« pro škvřnata. Vězte, páni národohospodáři, že capáček je botička bez podpatku, pro dítko do jednoho roku, že děti nad jeden rok již musí mít podpatek, a že móda v dětských botách je úžasná veličina národohospodářská. Dá se všelijak vyvolat, dá se s ní všemožně manévrovat — a když to někdo dovede dost jemně, jako někteří lidé ve Zlíně, zejména předválečném, pak stačí vydělávat na páru korunu padesát, nebo jen padesát haléřů, hlavně že je odbyť obrovský, že se jim zaplatí část režie stále i proměnlivé. Zisky pro investice pak snadněji plynou z prodeje přepychovějších a hlavně zase těch módních dámských střevičů a případně i pánských polobotek nebo bot pro dospělé. Cenová politika, páni cenotvorci, to je náramný klavír. Na něm je možno, ovšem,

hrát virtuosně i školácky.

Některé naše cenové intervence jsou hudbou falešnou. Skřípe to. A poškozují to zejména národní podniky.

Vláda se při jednáních o cenových opatřeních v březnu usnesla, že provede během roku 1947 revisi cenové politiky. »Ke konci tohoto roku mají být k dispozici podrobné zprávy o výrobních a distribučních nákladech v jednotlivých oborech tak, aby na základě těchto podkladů mohlo být rozhodnuto o směrnících cenové politiky v druhém roce dvoutletky...« praví tři doktoři v bystrém komentáři k cenovým vyrovnávacím částkám, který vydal Ústřední svaz čs. průmyslu v Praze. Krotší komentář, kupodivu, je tentokrát v obdobné příručce Ústředního svazu obchodu, avšak dvě věty stojí za citaci. Intervence bylo třeba »i proto, aby byla podpořena snaha o zlepšení pracovního výkonu«, aby zaměstnanci i jejich rodiny měli »hlubší vztah k vykonávané práci«. — He, teď omezujete prodej pracovišti? Tím chcete zlepšit pracovní výkon? Tím chcete vytvořit »hlubší vztah k vykonávané práci? Běda, intervence. Páni cenotvorci, seďte se, ještě letos, než vám v lednu ty březnové

sliby o revisi cenové politiky připomené parlament.

Proto ty úvahy v »Hospodáři«, proto ty důkazy o »krisi cenotvorců« ve Svobodných novinách z poslední neděle od našeho vedoucího hospodářského theoretika, proto ta jeho prosba, abychom již zanechali pokusů a omylů (trial and error, případně »trial and terror«). Revise cen, to je první úkol pro národohospodáře Národní fronty.

Ještě výrok jednoho z vynikajících finančních odborníků národního podniku Bafa (není to finanční ředitel): »Intervenční fond má dát Zlínu za druhé čtvrtletí asi 70 milionů korun, za celý rok 1947 přes 170 milionů. Zlín má dát fondu asi 210 milionů korun. Zlínský národní podnik — jako velmi mnoho jiných podniků, na intervenčním fondu prodělává. Co nám dává fond, dostali jsme od zákazníka. Co dáváme fondu, zůstalo ještě v březnu 1947 nám. A víc než to. Čím lépe podnikáme, vyrábíme a prodáváme (domácím spotřebitelům), tím více ztrácí majetková podstata národního podniku. Podnik totiž platí vždy znovu obratovou daň.« Z kapsy do kapsy. Národu se dává, ale národu se to zároveň bere. To je dobrodružství intervenčního fondu.

František Učí

Stanné právo nad textilem?

S uveřejněním této reportáže o šmelinách a hospodaření s textilem jsem měl původně v úmyslu vyčkat, až se poněkud rozbouřená hladina v parlamentě, výbořech, novinách, kavárnách, dílnách, domácnostech a na ulici utiší. Zdá se však, že bych mohl čekat do té doby, až trh bude nasycen, ale pak by článek ztratil na významu a stal se jen historickým dokumentem doby.

Šmelina v textilu

je neblahým dědictvím po okupantech. Když je zboží nedostatek, slaví šmelináři hody. Němci tvrdili, že původci šmelin s textilem jsou pouze čeští výrobci a obchodníci. Němci že zachovávají obhospodařovací předpisy do puntíku. Že to pravda nebyla, věděli jsme všichni a nejlépe mnohý »komisarischer Leiter« nad židovským obchodem s důvěrnickou správou. Byla z nich zavěna víc než polovina a mnozí z nich zbohatli záviděníhodně.

Znal jsem občana českých rodičů, který se dal k Němcům jen proto, aby dostal komisařskou správu textilního obchodu. Za dva roky jeho majetek vzrostl na několik

milionů, pak narukoval a za necelého půl roku padl na ruské frontě. Jeho tři domy v Brně jsou dnes pod národní správou a zakoupená selská usedlost se právě parceluje. Stručný životopis jednoho z tisíců hrabivých lidí a lidiček právě uběhlé války.

A co druzí? Čekali je podobný osud. Když svoji životní pouť neskončili na frontě, bídě živoří v některém okupačním pásmu a snad vzpomínají na doby, kdy se jim na účet malého, drobného poctivého českého člověka vedlo královsky. Češi šmelinařili v textilu méně. Občasná výměna 3 m látek za 2 vykrmené husy byl nepatrný malý obchůdek, který pomohl oběma zúčastněným stranám. K větším šmelinám scházela odvaha. Proč? Měřilo se totiž dvojím loktem. Zatím co nejvyšší trest pro Němce-velkošmelináře bylo okamžitě narukování a pak na frontu, skončilo mnoho Čechů-drobnošmelinářů na popravišti nebo v koncentračních táborech, nejednalo-li se o kolaboranty anebo když nebyli tak šikovni, že si svoji šmelinu nedovedli vykoupiti úplatkem na určitém místě.

Šmelina v prvním roce po válce

První čas se zdálo, že šmelina v textilu má odzvoněno. Ale jen krátce, dokud si hrabivci neuvědomili, jak úžasně lehce lze vydělat miliony. Nelze totiž nazvat šmelinářstvím, když některý samozvaný vůdce samozvané »revoluční gardy« zabavil v pohraničí sklad látek o několika tisících metrů obsahu a nejprve rozdával každému, kdo přišel. Většinou však jen tak dlouho, dokud si nepřipomněl, že mu tento sklad může zajistit pohodlného půl života. Bohudík se většina z nich z této kořisti těšila jen krátce a skončila v kriminále. Mnoho menších případů však objeveno nebylo.

Pisatel byl s jinými kolegy tehdy vyslán hospodářskou skupinou do pohraničí za účelem přezkoumání tamějšího textilního průmyslu. Měl možnost vidět tyto případy na vlastní oči. Bylo mu tak také umožněno nahlédnout do obrovských skladů látek a surovin. Němci byli tehdy nepopsatelně ochotni a někteří činili si dokonce jakési nároky na pochvalu zato, že podvodným vedením skladních knih o zboží a surovinách za války zachránili obrovské hodnoty v podobě tajných skladů pro československý stát. Že tyto tajné sklady měly po »vítězném« zakončení války přinést jim především osobní prospěch samým v podobě hodnotnějších peněz, než byla RM, diplomaticky ovšem pomlčeli.

A do těchto závodů přišli národní správci. Také jim se Němci svěřili o tajných skladech v domnění, že zato budou jejich zločiny smazány. A zde byl první krok k velkorysejšímu šmelinám. Avšak za staré okupační koruny měl jen bláhovec zájem prodávat. Proto se tajné sklady zboží účelně doplňovaly dalším zbožím, výroběním z tajných skladů surovin, aby se ve vhodný čas dalo na trh. Vyslaným odborníkům k přezkoumání stavu průmyslu nebylo v žádném případě možno vzhledem ke krátkosti doby odhadnout sklady surovin. Cifry braly se často náhodně a 10.000 kg vlny (z nichž se vyrobí až 25.000 m zboží čistě vlněného) se zaokrouhlovaly. Také metráže nebylo možno měřit.

Po výměně starých peněz

nastal náhlý obrat. Krámy začaly se plnit a zdálo se, že šmelináři budou mít brzo po slávě. Nákladný život mnohých novopečených vedoucích továren vyžadoval peníze a zase peníze. Prostředkem k získání peněz bylo zboží. Šlo na černý i normální trh proudem, a tehdy mohli jsme koupit na černo mnohý textil za cenu regulérní. UNRRA dodávala vlnu, bavlnu a j. suroviny, továrny vyráběly na plno, obchod kvetl, jako není pamětníka, a oficiální export pro nedostatek dopravních spojů a úmluv nebyl. V té době uvolnilo se mnohé zboží z vázaného hospodářství, jako některé bavlněné, lněné atd., neboť byla obava, že brzo bude neprodejné. Ovšem, dokud nezačal kvést mezinárodní exportní obchod »šmug-

lový, jak Poláci říkají. A tento obchod zachránil situaci šmelinářů, kteří už další existenci viděli velmi černou.

Obchod pašerácký

Při své nedávné cestě po Polsku slyšel jsem už jen o posledních zbytcích pašeráckého obchodu mezi Polskem a ČSR, nedávno ještě tak čilého. Proč tento obchod ztrácel na čílosti? Nedostatek směnného zboží v Polsku, volné cigarety, nedostatek černých devis, zvýšená cena zboží na černém trhu domácím a jiné dokonalejší metody šmelinářské. Neboť i šmelináři se zdokonalovali, takže opovrhují obyčejnou šmelinou. Jistý ředitel polského znárodněného textilního průmyslu mi potvrdil, že jsme zásobovali hladový polský trh po téměř celý rok. Nejhledanější a dolary placené zboží byly nitě, pánské a dámské zboží vlněné, hedvábné a pod., za cigarety amerického původu i polského původu směňovalo se zboží méně hledané, jako rukavice, klobouky, kravaty a j., kterýžto obchod kvete dodnes, ovšem že nikoliv za cigarety, neboť toto zboží je u nás volné a na domácím černém trhu neprodejné. A kde že jsou ty miliony černých dolarů, které naši šmelináři utržili? Část je uložena v domácích tresorech na »horší doby«, avšak největší část šla na západ. Vzali je většinou s sebou různí vystěhovalci, kteří měli »privilegium« opustit svoji dřívější československou nebo jinou východoevropskou vlast, neboť přes Československo šlo na západ také mnoho, při jistě někdy zastávce u nás, při čemž banderovce z této společnosti vyjímám.

Také s Maďarskem a zčásti i s Rakouskem kvetl mezinárodní obchod, avšak nikoliv tak skvěle jako s Polskem. V té době zbohatla také hezká řádka pohraničních strážníků na Slovensku, neboť velkošmelináři se nespokojovali s málem a »vyváželi« zboží i po vagonech. S jídlem roste apetit.

Mezinárodní obchod velkošmelinářů odčerpával zboží trhu domácímu a uvolněné mezitím zboží bylo nutno znovu vázat na body. Od té doby se domácí trh textiliím zbožím nevzpamatoval a následky těchto »mezinárodních obchodů« ponese ještě dlouho, jak se zdá.

Některé větší šmeliny

Kromě shora uvedených tajných skladů byly i sklady veřejné, s nimiž nebylo naloženo odborně. V Českém Krumlově byl svého času sklad látek a přize o 60 vagonch, tedy celý vlak. Tento sklad dala okupační armáda k dispozici našim úřadům. O převzetí nebyl zájem, sklad se rozkrádal a úředně byl oznámen jen nepatrný zbytek.

V Dolním Gruntě v Varnsdorfu v Treuhandslager der Mitteldeutsche Spinnhütte leželo přes 700 tisíc m čistě hedvábných tkanin v obrovské hodnotě, které byly neodborně odvezeny do Mělníka. Zde se ztrácely stovky a tisíce metrů den ze dne, a tak je právě japonské hedvábní možno vidět znehodnoceně užitě na záclonách oken jistého kraje. Zachránil se jen zbytek, který se vyvezl za dolary.

200.000 m látek, které rozkradl národní správce ve Cvikově, je historie, jež v tisku byla již ventilována. Také o obrovských šmelinách u fy Míax v Mikulášovicích, kde bylo celkem 7 národních správců po sobě zavřeno, se už psalo. Teprve osmý se osvědčil. Tři předšedové národního výboru ve Šluknově, městeč slavného textilu, musili býti zatčeni a teprve bývalý pražský meťar se drží, všechna čest.

V Broumově bylo v jedné tiskárně přes 1.000.000 m tajného zboží, z čehož největší část včasným zákrokem zachráněna.

O šmelině s 50.000 kg přize, reprezentující kolem 300.000 m zboží, které ředitel jednoho národního podniku použil prý k nákupu a stavbě domků a k placení černých mezd a pod., a jehož cesty byly jeho představeným uznány za správné, psalo se nedávno ve Svobodných novinách i v Dnešku.

Podobných případů je poměrně velmi mnoho a uvedené zde mají pouze sloužit pro zpestření. Zajímavější jsou tak zvané

drobnější šmeliny,

neboť vyžadují obvykle více důvtipu. Jedna z neobyčejnějších šmelin je tato: odběratel přijde těsně před pátou hodinou do továrny pro zboží, zakoupené již dříve. Skladník a pomocníci spěchají domů, spěchá i obchodník, a v tomto spěchu naloží se místo 20 kusů 23 kusy a pod. Myslím, že inventury málokterého závodu, až na soukromé, by se shodovaly. To je však obyčejná krádež.

Slovenské umělé hedvábní šlo po celých vagonch mimokontingentně do českých tkalcoven a bývalo kontingentně odebíráno. Jednou ranou zabily se dvě mouchy, vydělo se dvakrát.

Distribuční a obhospodařovací orgány pražských a j. úřadů objíždějí pohraniční firmy a dávají pro záhadné obchodníky záhadné příkazovací výměry. Tyto exkurse končívají mnohdy těžkými flámy s vedoucími, správci a řediteli. Na jednom z těchto flámů zapaloval si jeden prodejní ředitel cigarety stokorunami.

Někteří velkoobchodníci a obchodníci z vnitrozemí mají v národní správě textilní továrny v pohraničí. Obcházejí předpisy tak, že jednak dávají přiděly své velkoobchodní firmě, jednak odběratelům své velkoobchodní firmy přímo. A dělají to z lásky k bližnímu? Chcete některé znát? Jeden mladoboleslavský obchodník má národní správu u Jablonného v Podještědí, konfekační má národní správu továrny na látky, jedna pražská firma má národní správu fy Spaniel a Bitterli v Jablonném, jedna náchodská firma spravuje firmu Jindřich Richter ve Varnsdorffě a pod.

Prodejní ředitelé některých podniků jsou současně společníky velkoobchodních firem anebo jejich sourozenci.

Obchodníci nabízeli a vypláceli t. zv. metrovné. Nejprve 5 Kčs za metr prodaného zboží a podle poptávky se provise zvyšovala. Vedle sádky, másla, nábytku, koberců, klavírů a pod. poskytují se jakožto malá pozornost také automobily. Pro každý případ dostane však správce účet, aby byl kryt před zvědavými orgány národní bezpečnosti.

Často se stává, že kvalitní zboží si rozeberou zaměstnanci pro své známé a na šmelinu. Účet vystaví se na nějakého odběratele-obchodníka, který zboží ani nevidí. Vůbec by bylo zajímavé sledovat mnohé účty některých výrobců, zda účtované zboží obchodníci kdy obdrželi. Našla by se data, jichž bychom se zhrozili.

Obchodníci nemají metrovné kde začítovat a z toho důvodu byl objeven malý, ale vynosný účetní trik. Obchodník dostane účet řekněme na 1 m zboží po 80 Kčs. Tímto účtem může prokazovat před případnou kontrolou cenových orgánů a »regulérně« prodávat. Současně s účtem dostane však dobropis na 20 Kčs za 1 m dodaného zboží, který však obchodník zahodí, výrobce ale zaknihuje. Prodá-li správce takto do roka 100.000 m zboží, vydělal touto »zákonnou« cestou 2 miliony korun.

»Vývozní« obchod páně Weissův, který se nedávno objevil v tisku a rozhlase, při čemž vývozní zboží placené v dolarech nebylo nakonec vyvezeno, nýbrž prodáno s milionovým ziskem v Československu, není prvním. Podobných obchodů byla zde již celá řada.

Němci kdysi vydávali t. zv. »Bewilligungsscheiny« na výrobu jistého kvanta zboží. My jsme v tomto čase pokračovali a na jeden tento výkaz pracovali někteří výrobci několikrát.

Jindy se požádá hospodářská skupina o výrobní příkaz řekněme na 100.000 m zboží. Úřadující úředník je často tak přetížen, že nemůže kontrolovat správnost údajů, t. j. zda spotřeba vyžádaného materiálu odpovídá množství zboží. A tak se stane, že továrna si vědomě vyžádá více materiálu a výrobí pak pochopitelně více zboží. Anebo se prostě ošidí kvaita. Spotřeba na jistou

metráž se vypočte správně, avšak továrna vyrobí zboží lehčí, méně kvalitnější a »vyšetří« si jisté množství materiálu pro výrobu zboží černého. Tím se pak stává, že se na trhu objevuje občas zboží tak mizerné kvality, že normálně by je na onučky nikdo nekoupil.

»Vyšetření« materiálu je běžná výmluva mnohých přistížených, kteří se jinak také vymlouvají na intervenční účely, úplatky zahraničním representantům, ba výmluva na ministry zde již byla. Dne 11. m. m. se na př. objevila ve Svobodném slově zpráva, že centrální ředitel Prádelen vlny a ředitel jednoho národního podniku »vyšetřili« 325 kg česané příze, kterou si dali na černo utkat k jedné soukromé firmě ve východních Čechách na 579 m látky (což na černém trhu reprezentuje asi 600.000 Kčs), kterou prý chtěli použít k intervenčním účelům, avšak kategoricky odmítli blíž udat, jak bylo s látkou naloženo. To lze dobře chápat, neboť prozrazením by snad vyšly i šmeliny dřívějšího data, neboť je známo, že také v severních Čechách byla podobná »práce ve mzdě« prováděna.

V další části si povíme, kde počínají a kde končí běžné šmeliny, kde se nejvíce šmelí, zda je vinen výrobce, velkoobchod nebo maloobchod, o úniku devis při nákupu surovin a prodeji výrobků za hranicemi, proč není statistika o metrovém zboží vedena, aby bylo možno sledovat spotřebu na hlavu, kdo se lépe osvědčil, proč je kvalita textilního zboží nedostatečná, jak zabránit šmelině, proč je textil drahý, a o dvouletém a pětiletém plánu v textilu a pod. (P o k r a č o v á n í.)

do ba a lid é

Michal Mareš

Muž z lidu před soudem

Poblíž slavného Velehradu se odehrála tragedie, o její pravdivé vysvětlení a posouzení zahájil boj český dělník, starý komunista, František Halas ze Stříleka.

Pod Velehradem je půvabné a výstavné Uherské Hradiště. Krásný, listopadový den. Tisíce lidí z celého okolí přijely do města, nikoliv k soudu, tak významnému pro všechen český lid. Davy přišly na výroční trh s telátky a selaty, jak bylo možno sledovati okny krajského soudu. O významném souzení se totiž nikdo nedověděl, a tak v zasedací síni senátu bylo přítomno sotva dvacet osob. Byly to manželky zavražděných, příbuzní zbytečně odstřelených mužů, pak několik typických, venkovských upracovaných lidí, staří příslušníci KSČ, soudruzi žalovaného Halase. Zde, kde měli proces sledovati právníci, novináři, pánové z ministerstva vnitra a spravedlnosti, a samozřejmě také z vedení strany, k níž František Halas náleží. Patrně příliš mnoho žádáno. Takových procesů, o nichž se veřejnost nedoví, jistě není málo. Dále je v soudní síni přítomen temperamentní právní zástupce žalobců, pan dr. Hrubý a jeho klient, učitel Jan Beneš, t. č. v Brně, ten, jehož Halas donutil k žalobě.

Učitel Beneš, muž osmadvaceti až třicetiletý, černo-vlasý, kudrnatý, slabší, střední postavy, s rozpačitým úsměvem. Během líčení se dívá klidně na senát, zato však často poněkud sklopenou hlavou a neklidným, nervosním pohledem sleduje pisatele tohoto referátu. Zdá se, že má největší obavy z tisku. Přítomnost novinářova, který neočekávaně vnikl do tohoto závětrí, není patrně, nemýlím-li se, příjemna ani právnímu zástupci žalobců. Dýchá k prudké slovní srážce advokáta s novinářem.

Pak je tu žalovaný František Halas. Muž menší postavy, zavalitý, kypící zdravím a dobrou náladou, spíš by se zdálo, že je to starší bratr básníka Halase a niko-

liv jeho tatínek. Řekl bych osmapadesátiletý, zatím však při čtení personalii slyším, že je mu osmašedesát let. Na občanu Halasovi se potvrzuje, že přesvědčení bojovníci za svobodu lidskou jsou vybaveni věčným, bouřliváckým mládím. Je to muž současně jako rtuť pohyblivý i zase rozsáhlý.

Nad městem právě duní zvony starých chrámů; jsme na Slovácku s lidem pobožným. Právě vstupuje tiskový senát, čtyři páni doktoři práv. Senát: pan předseda, již starší pán, mohutné postavy, soudce jistě zkušený, poněkud unaveného zraku, prošedivělých vlasů, ve službách justice rozsuzoval jistě již mnoho pří. Budiž ihned řečeno, že soud jednal s příkladnou korektností a objektivitou po celé čtyřhodinové líčení. A tento tiskový senát byl nucen zabývat se událostmi, které patřily před soudy zcela jiné, lidové, porotní, vojenské.

Předseda soudu byl by zřejmě rád likvidoval spor, který už tak dlouho trvá a nikam nevede, ale obžalovaný resolutně trvá na svém. Prohlašuje, že se necítí obžalovaným, ale že se považuje za žalobce, jehož úkolem je bojovat za pravdu, spravedlnost, vlast a čest státu samotného. Během líčení zástupce žaloby dr. Hrubý měl skutečně také příležitost k poznámkám, že soud věnuje více pozornosti žalovanému, který si tu počíná, jako by byl on žalobcem, kdežto jeho klientu, tedy skutečnému žalobci, není věnována táz pozornost. Něco na tom bylo, vždyť to, co chtěl zde manifestovati Halas, bylo mnohem závažnější, než to, co by byl sdělil učitel Beneš k rozpoznání jedné zbytečné tragedie, zbytečné, jako celá řada podobných a jiných truchloher.

Halasova slova při zahájení: »Dosáhl jsem účelu, který jsem sledoval, a mám z toho radost, neboť zde dokážu svědky svá tvrzení o zločinech, které hanobí skutečné partyzány a hrdiny. Chci spravedlnost a moc jiných věcí.« Halas, který tak těžce píše dopisy, je ku podivu výtečný řečník, myslí jasně a přesně, i když při hovoru překypuje vervou a rozrušením. Připomíná kohouta na špicích chrámů, který jak známo, je symbolem ostrážitosti a bojovnosti.

Líčení bylo zahájeno pokusem předsedy o smír. Obžalovaný praví, že před tímto soudem vystupuje sám jako veřejný žalobce, kdežto žalobce samotného pokládá za intelektuálního původce vražd, spáchaných na nevinných lidech. Praví, že Beneš byl vraždám na stříleckých občanech přítomen, a dále že ho důvodně podezřívá jako konfidenta gestapa. Na tomto svém prohlášení Halas po celou dobu líčení setrval a trval až do odročení líčení, kdy odmítl nový pokus o smír, k němuž zástupce žaloby byl ochoten. A tak se dočkáme nového přelíčení, při němž na práni žalovaného Halase i zástupce žaloby budou vyslechnuti noví svědci. Po Halasovu prohlášení bylo líčení zahájeno výslechem svědků, kteří vlastně potvrzovali vše to, co Halas praví ve svém, námi již otištěném tiskovém projevu.

Nejprve byl vyslechnut Zdeněk Vaňa. Mladý, statný, hezký muž, jako jedle urostlý, dvacítiletý. Prohlašuje, že se připojil k partyzánské skupině Olga. Za jeho výslechu vychází najevo, že teňto mladík již ve dvanácti letech měl střelnou zbraň, ve čtrnácti letech pytláčil. Jednoho dne zastřelil srnku, to již u nás byli Němci. Ti šli po krvavé stopě zastřeleného zvířete, neboť tím byl dán důkaz o neodvedení zbraní. Následky byly hrozné, odneslo to několik občanů svobodou i životy. »To je ta vaše partyzánská činnost,« poznamenává jeden ze soudců. Vaňa pak vypravuje, jak došlo k odvezení stříleckých občanů v autu partyzánů. Nevěděl vůbec, jestli se něčeho dopuštěli. Doznává, že byli zbiti, a když při odvážení došlo k srážce s rumunským vojenským vozidlem a auto s ubohými oběťmi nemohlo jet dále, že na rozkaz pana poručíka partyzánů Haufka byli z vozu vyhnáni

Když se počali jaksí rozestupovat, že byli Vrankovým automatem pokropeni. »Pak jsem,« praví mladík, »když všichni klesli, každému z nich prostřelil svým samopalem hlavu.« Soudce: »Z milosti?« Váňa: »Ano!«

»To je hrozné,« praví předseda soudu, »vy jste nevěděl, zda se něčeho dopustili, a účastníci jste se bez soudu na odstřelení, jak dnes víme, lidí nevinných, jako by to byli zájci. Co jste si při tom myslel?« Obžalovaný: »Nic!« Předseda: »Nic? A nebylo vám těch lidí líto?« Obžalovaný: »Ne!« »A to můžete klidně spát? Máte klidné svědomí? — A co jste tedy pak učinil?«

Váňa: »Rozkaz je rozkaz, srazil jsem paty a hlásil jsem panu poručíkovi, že jsem jen rozkaz vykonal! (Pohnutí v auditoriu.) Na to Haufek pravil: »Dobře, v pořádku.«

Soudce: »Vždyť vy jste nikdy vojákem nebyl, jak se tu odvoláváte, že podřízený musí poslouchat svého představeného.« Váňa: »Poslouchal jsem!« Na to si bez jakéhokoliv pohnutí usedá na lavici svědků.

Žalobce Beneš na otázky soudu odpovídá, že vše je tak, jak Váňa líčí, on sám však že nestřílel, měl v ruce pouze pistoli, ostatní měli samopaly.

Halas: »Ale intelektuální původce, který vše zavinil, jste vy.«

Pak Halas tvrdí, že mrtvoly byly nakonec oloupeny, a jako doklad předkládá soudu prostřelenou legitimaci Hudečkovi, důkaz, že po zastřelení byly ubožákům prohledány kapsy. Tato legitimace byla nalezena při prohlídce auta, kterého, jak praví Halas, vrahové použili.

Zástupce žaloby: »Onu legitimaci jste, pane Halasi, mohl prostřeliti také sám ... a ostatně, co tu děláte, děláte proto, aby měl tisk o čem psát!«

Pisatel těchto řádků: »Slavný soude, promiň, ohrazuji se proti tomuto výroku pana doktora jako jediný, zde přítomný zástupce tisku. Funkce tisku, jež zde zastupuji, není sensacechtivost. Mým úkolem je v zájmu veřejnosti být přítomen líčení, v němž jde o to, zdali pan žalovaný má pravdu, že se vrahové beztrápně těší svobodě, nebo není-li tomu tak!« (Výkřiky v obecnstvu proti dr. Hrubému. Napomenutí p. předsedy).

Žalobce učitel Beneš: »To se vám to dnes soudí, pánové, co?«

Soudce: »Však by se vám to moc hodilo, abyste i dnes mohli beztrápně vraždit a páchat zločiny, ale buďte bez starosti, že kdyby nebylo stopatnáctky, že bychom vás spravedlivě soudili.«

Další svědek byl přítomen násilností ve Střílkách, a jen náhodou (že nebylo již místa v partyzánském autu), ušel smrti. Musel tehdy přísahat, že o ničém neví. Pak mu byly vyraženy zuby. Svědek je při výslechu zachvácen srdečními křečemi. »No jo, oni byli nejvyššími pány,« praví přísedící, »oni mohli činit, co se jim zachtělo!«

Beneš: »Já, Vranka a Vávra jsme uposlechli pouze rozkazu Haufka, když jsme se srazili s těmi Rumuny a nemohli dále jít. Řekl: Vezměte je a odveďte, a za kopcem postřílejte ...«

Člen senátu: »To jsou momenty škaradé, bez soudu lidi jen tak střílel.« Vzrušen: »Vrazi jste! Aniž jste věděli, zdali je kdo vinen, jste zabíjeli!«

Váňa: »Pak řekl Haufek, tak teď je nechte ležet a odjedem. Ve Stupavě dal rozkaz, vezměte krompáč a lopaty, a zahrabte tam ty špicly a gestapáky!«

Halas: »To, co vypravujete, jsou pouhé maličkosti. Já vím o jiných věcech. Haufek byl pak povýšen a dostal vyznamenání. Ten arcivrah! Člověka jste v lese věšeli, jako by to byl sysel.«

Soudce k Váňovi: »Ve vašich výpovědích je řada rozporů. Od dvanácti let jste střílel. To jsou následky takové výchovy! Ve čtrnácti pytláčíte, a o partyzánství chcete mluvit a o podzemním hnutí — vy? O pytláčení a sprosté krádeže šlo.«

Jiný soudce: »Stateční, skuteční partyzáni padli, nebo, žijí-li dnes, trpí partyzánským hnojem, a s tím se tu u soudu pak musíme obírat.«

Halas: »Byli jste strážmistrem četnictva upozornění při odvážení Stříleckých, abyste nikoho nestříleli, ale vy jste nejen stříleli — ale v lesích věšeli — říkám znovu, lidi jako sysly!« Obrácen k Benešovi: »Vy jste všim vinen, vy jste ty ubožáky označil jako zrádce a gestapáky! Jste intelektuálním původcem všech těch vražd! A důvod? Poněvadž ty odstřelení věděli o vaší spolupráci s Němci již od roku 1941.«

Když Váňa usedl, byl zavolán další svědek, 62letý Bohumil Lozert, dělník ze Střílek. Je to otec zastřeleného Lozerta.

Praví: »Můj syn měl čtyřiatřicet roků, ano, včítko by měl k sedmatřiceti. Došel jsem dům z pole, kde před domem Haufek vyhrožoval, že vyhodí dům do vzduchu. Tak mu bylo otevřeno. Byli tam tři partyzáni při tom. Vranka, tadyhle Váňa a tenhle černý, kudrnatý. (Beneš). Můj syn klidně pravil: Co ode mne chcete, pánové? Já mám všechny své věci na této zemi v pořádku! Bylo mu řečeno: Ty půjdeš s námi, ty lumpo, jsi pěkný lump. A vmačkli ho do auta. Dál, slavný soude, nic nevím. Jak ale mohl syn s Němci mluvit, když ani německy neuměl, a jejich přívržencem, přísámbůh nikdy nebyl. Třetího dne jsem se na poli při práci dověděl, co se stalo, nějaký Bartušek ze Stupavy je zakopal. Syn měl u sebe hodinky, tři tisíce korun a snubní prsten, a jeden zlatý s káminem. Při vykopávání mrtvol byl jsem přítomen. Neměli u sebe nic.«

Další svědkyně, 34letá vdova zastřeleného Lozerta: »Žili jsme spolu dobře čtyři roky. Nevím, kdo dal do oběhu zprávu, že můj muž je gestapák, on vůbec s Němci nikdy nic neměl. Byl to hodný a citlivý člověk, nesměla jsem před ním ani kuře zabít, jo, tak byl citlivý. Byla jsem na trávě, když jsem přišla domů, už byl pryč a už jsem ho nikdy víc nespátřila ...«

Předstupuje svědek Zedník, ten, který měl být odvečen, ale nevešel se již do auta.

Předseda: »Tak vy jste ten, který je tu jako po druhé na světě, tak jak to vše bylo!«

Svědek: »Tak tady ten pan Beneš chytil mě za ruku a řekl. Tak tady vedu jednoho. Dostal jsem na to ránu do huby od Haufka, až mi také řadu zubů vyrazil. Pak mne vedli na náměstí, tam bylo plno lidí a před těmi jsem musel zvednout ruku k nebi a přísahat, že vůbec nic nevím. Tedy jsem přísahal, ale proč a k vůli čemu, do dnes nevím, co by mi jako tenkrát nemělo být známo. Prísahal jsem a nevěděl jsem na co, a to mne asi zachránilo. Pak vrazili do auta Hudečka, to je můj švagr. Lozert mi kdysi sděloval (to je snad to, co jsem neměl vědět), že Beneš z Chvalnova pracuje s Němci. Když jsem jel s Lozertem z Lince z nasazovací práce, tak mi to pověděl, se žádostí, abych to ve Střílkách sdělil. Ten Beneš z Chvalnova že je u gestapa ve Vídni, tenkrát pravil. Hudečka tedy dal do auta.«

Beneš: »My jsme je původně chtěli odevzdat GPU.«

Zedník: »Pošťák Liška, co je ve výslužbě, zná týž vzkaz Lozertův, a také ho panu Halasovi sdělil.«

Předseda k Benešovi: »Co jsme dosud slyšeli, z toho je vidět, že jste intelektuální původce.«

Dr. Hrubý: »Zatím to není dokázáno.«

Beneš připouští, že Lozerta zavedl k autu. Svědek Zedník dostává srdeční záchvat.

Další svědek, řídící učitel Diaz z Brankovic, 60letý. Jeho zjev i jméno připomíná portréty starých španělských mistrů. Velké, rytířské postavy, a v přísném oblíbení něco asketického. Mnoho zkusil, choval se hrdinsky, skutečný záškodník a partyzán již od počátku války. Nedovolává se toho. Lidem pomáhal, štvancům, a tak jednoho dne i Benešovi, který k němu přišel; žádal o přístřeší, prádlo a šatstvo. Prý uprchl z Kouniček, přestříhal dráty nůžkami. Všechno na dotazy odpovídal. Bylo v tom mnoho rozporů. Diaz byl jat nedůvěrou a odmítl žádost

Benešovu o další pomoc, jakož i o to, aby Benešův balík šatstva předal na udanou adresu. Pak byl Diaz a jeho syn zatčeni. Syn zavražděn v boji Němci, zef popraven. Diaz hrozně mučen. Gestapu bylo vše známo, pokud jde o poskytnutí poznoci Benešovi. Diaz: »Nikommu jsem se s tím nesvěřil, jedině soudruhu Maříkovi, a ten dovedl mlčet. Zastřelil se při utkání s gestapem, tedy nevím. Zbývá tedy jen Beneš. Kdo by vše mohl dokázat, je Čihánek, onen prokázaný konfident, který je na svobodě. Po dva roky jsem přechovával tři pronásledované soudruhy, a pak přišel Beneš, jehož jsem se instinktivně bál.«

Dr. Hrubý: »Nesoudí se zde Beneš, soudí se Halas, ale žalobce se nikdo neptá.«

Beneš dozrává, že Diazovi vypravoval o svém útěku. Diaz: »Vše, co jsem řekl Maříkovi, tedy věděl také Beneš, ale jednu věc jsem Maříkovi zamlčel, Benešovu žádost o odeslání balíku s šatstvem na udanou adresu. Gestapo však vědělo i o této, pouze mně a Benešovi známé okolnosti.«

Předseda: »Nám se jedná hlavně o to, s které strany se to gestapo dovědělo.«

Halas: »Mlýnář Marek kdysi přechovával Čihánka. Pak přišel vzkaz kováře Floriana Marka z Vidně domů: Všecko to hoří, Ferda je zrádce! Markové na to byli zatčeni. Jeden byl popraven, druhý byl čtyři roky v žaláři.«

Pak ještě vypovídá shodně vdova Hudečková o svém manželu, s nímž žila šťastně třináct let, a o událostech ve Střílkách. »Tu prostřelenou legitimaci mého muže mně odevzdal sám pan vrchní strážmistr. Doma jsme žili v bídě, muž byl nasazen v Berlíně, a odtamtud utekl.« Při odvlečení manžela nebyla. »Pan vrchní SNB mne uklidňoval, že se muž jistě vrátí, že úřady proti němu nemají nijakého podezření. Ale už jsem ho nikdy nespatriila.«

A pak praví jeden ze svědků, prý partyzán: »Vtáhl jsem označeného do obchodu pana Nováka, a tam jsem ho ztloukl. Hudeček, Čihánek (není totožný s t. zv. parašutistou), a Lozert, nu, a za Stupavou jsme je zastřelili.«

A tak to jde dál. A to se řešilo před tiskovým senátem!

Předseda soudu: »Pane Halasi! Krev se ve mně bouří, ale soudit zde vše to, co jsme zde slyšeli, nemůžeme. Postarejte se, aby stopatnáctky nebylo, a pak se dostanete tam, jak je váš úmysl. Šest poctivých partyzánů bylo zavražděno, a my abychom se zde obírali partyzánským hnojem. Víte, pane Halasi, my zde soudíme podle platných zákonů, a tak, jak věci stojí, by bylo nejlépe, kdybyste věc nějak urovnal.«

Halas: »Nikdy! Už mne to stálo šest tisíc, advokáti, půjdu dál. Jsem chudý dělník, ale půjdu dál, dokud ta otázka nebude spravedlivě vyřízena a nebudou potrestáni ti, kdo zavinili smrt více jak sto lidí. Až nebudu mít vůbec nic, byla by to opovážlivost, drzost, aby někdo na mně chtěl, abych platil za to, že chci právo, spravedlnost, pravdu. Když hájím dobrou pověst státu, tak ať to pak zaplatí, až budu žebrákem, státní pokladna.«

Předsedovi soudu p. v. r. dr. Zellerovi pak nezbylo, než odročit další akt na neurčito.

dopisy

Kdo se lépe osvědčil

Odpověď p. Lahulkovi-Faltysovi.

Vážený pane!

Vaše odpověď uvádí tolik různých argumentů a názorů, vzdálených od vlastního předmětu debaty, že považuji za nutné teplo ještě jednou přesně vymezit.

Můj zájem zaujalo tvrzení Vašeho dopisu, podle něhož teprve

napadením SSSR stala se válka mravním závazkem pro každého komunistu. Předložil jsem Vám tři otázky, abych ukázal, jaké podivné logické závěry plynou nezbytně z tohoto názoru. Pokud jste nechtěl přiznat správnost těchto závěrů, nebo změnit svůj názor, měl jste mně dokázat buď, že jsem Vámi vyslovený názor špatně pochopil, nebo že myšlenkový postup, jímž jsem dospěl k svým závěrům, je chybný. Ve své odpovědi jste však neučinil ani jedno ani druhé, zato mluvíte o tolika různých věcech, že Vaše skutečná odpověď většině čtenářů jistě ušá. A přece je dána Vaším dopisem více než dostatečně. Dokazujete v něm totiž, v jak vynikající míře zúčastnili se čeští komunisté hned od počátku okupace boje proti Němcům. A to mně stačí, protože tím sám přiznáváte, že válka se nestala pro komunisty mravním závazkem teprve, když byl napaden SSSR. A o to právě v naší debatě šlo.

Rád bych s vámi debatoval i o ostatních Vašich názorech, které jste považoval za nutné uplatnit, ačkoli s vlastní debatou neměly nic společného, je však pravděpodobné, že tím by se debata rozrostla do takové šíře, že redakce tohoto listu by nám sotva poskytla potřebný počet stránek. Kromě toho by podobná debata s Vámi byla možná jen tehdy, kdybyste byl ochoten sestoupit se mnou na společnou základnu všeobecně uznávaných mravních zásad a pravidel logiky a nevycházet ve svých argumentech z předpokladů, jichž správnost se opírá jediné o Vaši subjektivní víru. Jestliže Vy tvrdíte, že Anglie a Francie nešly do války, aby pomohly napadenému Polsku, a já tvrdím opak, pak prostě stavíme proti sobě dvě tvrzení, která mají stejnou hodnotu, pokud ovšem nechcete, aby se zásadně uznalo, že Vy musíte mít pravdu prostě proto, že jste komunista. Za takového předpokladu by ovšem byla každá debata zbytečná. Uvědomte si však, k jakým absurdním závěrům bychom došli, kdybychom přijali Váš názor. Znamenalo by to na příklad, že zabil-li jeden německý granát u Tobruku jednoho československého a jednoho anglického vojáka, hájící týž zákop, padl Čech za spravedlivou věc, kdežto Angličan za nespravedlivou a byl by lépe učinil, kdyby byl vše utekl.

Z toho je patrné, že není nesprávnou jen zásada »co je české, to je hezké«, nýbrž i názor, »co je komunistické, to je hezké«. Ještě horší ovšem je vira, že všichni, kdo nevěří to, co já, jsou špatní.

Dr. Otakar Frankeberger

Odpovídám tímto na dopis, uveřejněný v č. 35 »Dnešku«, podepsaný jménem Zdeněk Lahulek-Faltys.

Vážený pane!

Vaše první věta, v níž tvrdíte, že Anglie a Francie nebojovaly proti Německu pro krásné oči Polska, je jistě správná. Ty doby, kdy se chodilo do boje pro dané slovo a pro čest, již minuly. Jde-li do války v dnešní době nějaký stát, aniž byl napaden, pak jediné proto, poněvadž ví, že by později stejně přišel na řadu i on. A to platí o všech státech. Máme smlouvu s Polskem o vzájemné pomoci, která, bude-li třeba, jistě bude splněna. Ne pro krásné oči jednoho nebo druhého, ale protože oba víme, že nerozhoduje, bude-li napadeno dříve Polsko nebo my, jelikož další útok na toho druhého by přišel vzápětí. Až bude uzavřena připravovaná smlouva mezi Maďarskem a Jugoslavií, bude to zajisté další důkaz pro toto stanovisko. Každý stát musí především na sebe a jedná tak, jak káže jeho zájem. »Dobromyslný« je tedy Váš názor, domníváte-li se, že to platí jen pro státy kapitalistické.

Tvrdíte, že vojska anglická, francouzská i americká bojovala za cizí věc. Pak tedy máme štěstí, že o tom nevěděla! Podle Vás Angličané se neměli bránit leteckým útokům, měli nechat Němce provést invasi, de Gaulle neměl vyzývat Francouze k dalšímu odporu a Amerika měla po útoku na Pearl Harbour raději kapitulovat, než aby se bila za cizí věc. Představte si jen, jak by se situace asi byla vyvinula, kdyby skutečně tehdy Angličané, Francouzi a Američané byli přesvědčeni, že »bojují za cizí věc?« — Píšete dále: »Pouze rudá armáda a my, národnostně i sociálně ztotožnění, jsme bojovali skutečně za svou věc. Německá vítězství vnutila národnostní odboj i ostatním národům, ale buďte si vědom, proti vůli všech Petainů a jim podobných stvrů.« Nemyslíte, že stejným »právem« by mohl někdo napsat: Pouze my, Angličané a Francouzi a všichni, kdož jsme měli být národnostně a sociálně ztotožnění, jsme bojovali skutečně za svou věc. Německá vítězství vnutila národnostní odboj i ostatním národům, ale buďte si vědom, proti vůli všech Moravců, Horthyů, Borisů, Antonesců, Paveličů a Nedůů a jim podobných stvrů.

Nic ve zlém. Přál bych si jen, abyste byl ještě objektivnější. S úctou Miroslav Faltys posluchač VŠPS

P. T. redakce Dnešku,

dovoľte, abych Vám zaslal logickou dedukci z odpovědi p. Zdenka Lahulka-Faltyse k článku »Kdo se lépe osvědčil«.

Třikrát sláva Chamberlainovi a Daladierovi, kteří nehnali svoje vojsko do boje za nějaké to Československo, za cizí věc! Třikrát fuj a věčná hanba Churchillovi a Rooseveltovi, kteří rozpoutali imperialistickou válku proti Německu! Hanba Španělákům a všem těm, co šli a půjdou bránit demokracii a svobodu druhých! Ať žije izolacionismus! — S úctou. K. K.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

František Hrubín:

VERTIKÁLNÍ BEZMĚRY

Ten zimní den, to není den,
to noc se nedověla —
a jazyk už potáhl se bře.
Nastydlé vozy chraptí z nich.

Po prvé ve mně
začal padat sníh.

Po prvé ve mně
rozvšl se led.

Od klína k hrdlu
zamrzám —
a cítím, cítím teď:

až k nebi zledovatím,
hvězdy, jak rybky ve mně
zamrzou

a v ledu průhledném
zvíření světa ztrne.

Ztrácí se míra prostoru:

Womnička střevice,
který jsem zoval zrovna
v obrovských ledovcích svých
prstů

padajíc ztuhla
v mou nejdelší a nejčernější
cestu.

Moře však vypadla mi z očí
jen dvěma korupkami.

Ztrácí se míra života:

krev světa vaška se sráží
naráz

někde v mé žilce poslední.
A všechna bolest jeho tvrdě
v mozku od násadky
na prostředníku mém.
Pod nehtem se mi leskne
šupinkou sobě všechna jeho
slast.

Ztrácí se míra smrti:

zastihlo mne to, jak se zářív
do hrobu právě rodím,
zároveň z matky umíraje.

Vy mrtví, ztrácíte svou
nehybnost,
rozhoupáváte hroby své
v té rozlehlosti ve mně
a páteří mou protahujete
v všechna svá noční mrazení:

mé oči jsou dva teleskopy
vaší slepoty.

Ze sbírky »Nesmírný krásný život«.

Společnost, do níž vstupuji, musí mi říci: „Budeš na roveň nám všem“. Může však jen připojit: „Přejem si, abys byl též svoboděn“, to jest: Přejem si, aby ses z přesvědčení, ze svobodné rozumné vůle vzdal svých výsad.

J. W. GOETHE

NOVÉ KNIHY

UDÁLOST

František Hrubín: »Nesmírný krásný život«. — Vydalo nakl. Fr. Borový v Praze 1947.

Ze se v lyrice Frant. Hrubína připravuje rozhodující obrát, věděl každý pozorný čtenář jeho posledních sbírek, které ledaco nového vyjadřovaly starším tvarem a leccakou starou vnitřní zkušeností snažily se postihnout novým obrazem. Vznikal z toho dojem vnitřního zmatku, jednou zastíraného široce rozvlněnými rytmy bezprostřední revoluční improvizace, po druhé kroceného františkánskou melodií tiché meditace nad chudobou a jejím smyslem v životním řádu tohoto světa. Bylo až příliš jasno, že vnitřní vesmír křesťanského spiritualismu, do něhož se uchýlil, už neuspokojuje básníka, že nepostihuje jeho novou vnitřní zkušenost, že tísní příval jeho životního citu. Nuže, Hrubín vydává novou sbírku lyriky, »Nesmírný krásný život«, která je po mém soudu událostí v básnickém vývoji Hrubínově i v soudobé poezii české.

I Hrubín stál dlouho na předělu mezi spiritualistickým idealismem a novým životním pocitem, jenž rehabilituje hmotu, tělo, aktivitu fyzickou — a nejen rehabilituje, ale přímo exaltuje. V prvé části lyrické skladby, která je tentokrát opravdu přísně komponována, loučí se Hrubín s vábením hvězdné noci, s metafyzickým opilstvím, které ho odvádělo od bolavých i krásných skutečností tohoto světa a pak se zoufale připíná k zemi, aby se cele prolнул její hmotností a konečností a aby myslil a cítil v jejím obzoru: »Slyš, země, můj prosbu mou: Nepust mne, ty, jež udržíš i vzduch i sníh i oceány! Budoucí hroby nahrň na můj kříž a zavěš na mé boky ženu, ten k tobě strhující proud!« — Rozchod se spiritualistickým idealismem byl u Hrubína těžkým procesem. Ale nyní je opojen novým hmotným vesmírem, zalyká se moc-

ným životním pocitem a cítí, jak bohatý je svět: »A zdálo se nám, že se srdcem už dotýkáme svého dna. Zatím však se v nás otvírala nová hlubina.« Ta nová hlubina je horoucí pocit konečnosti a hmotnosti, sounáležitosti každé částky vesmíru k celku, jímž protéká prudký životní vír. U Hrubína se obrozuje nové básnické vidění člověka jako buňky, již proudí celý svět a všechny vlny života. Básník cítí hmotnatě skoro až pantheistickou jednotu a v sobě samém žije proud všeho jsoucna: »Jehličí drtil jsem ti dlaní na nahém těle. Vonělo jak les. Já — řeka protékal jsem sebou. Tělesné nebe. Nebe bez nebes.« »I vešel jsem tam do vesmíru k tobě: v proudění palčivém jsem znovu hledal jeho žhavý střed. Zem s oblohou jsem k němu s sebou strhl. Celý svět shořel v něm...« »Já bál se neuzříti tě, ženo, a přece uzřel jsem; před sebou hrnula jsi hvězdy a patou hledala jsi zem jak střevec ztracený.« Každá tělesná funkce nabývá nového smyslu: »Budeme přes den žvýkati své jídlo, s nechuťí, opatrně, jako bychom se báli překousnout neviditelný řetěz, kterým jsme připoutáni k smrti své.« »Poupaty všemi nastavuje svá ouška jaro — mičím do nich. S tím nejhorším, co mne tu potkalo, s tím nejkrásnějším, co mne potkat má, tisknu se k tobě, živote, a čekám.« A nejkrásnější je ta nová obraznost postřižena v básni »Umírající«, kde přechod člověka do fyzického vesmíru je umocněn ve velký děj plný vzruchu a dobrodružství. A v závěrečných číslech knihy rozvíjí se nové vidění člověka jako spojené čocky všeho fyzického vesmíru k opojným zázrakům. (»Vtěrma bezměry«, »Za hvězdné noci«).

Pořád jsem myslil při četbě této knižky na Walta Whitmana a jeho »Stěbla trávy«. Pravda, Hrubín nemá vichřičného entuziasmů Whitmanova ani jeho horoucí rétoriky, ale to vidění člověka uprostřed konečného jsoucna jako soustředovatele všeho životního

pohybu, a to exaltace těla a hmoty a i metoda lyrické metafory... to vše Hrubína sblízuje s básníkem »Leaves of Grass«, třeba ovšem Hrubín vyrůstá z víru světa, rozvráceného válkou a smrti, rozrušeného úzkostí a hledá právě v té konečnosti a pozemské věrnosti lék pro srdce trpícího člověka. »Nesmírný krásný život« je důležité slovo nové české poesie. G

Přetištěno z Národního osvobození

Josef Čapek:

Z knihy »PSÁNO DO MRAKŮ«

Vědným pravdám dlužno vědecky dáti přednost před pravdami jen časnými.

Skutečné a bezpečné štěstí je mnohem spíše darem mysli a srdce než darem vnějšího světa.

Malí lidé bývají ničemní (udavační v nejhrůznějších formách) ze zvláštní ctižádosti: aby někomu druhému prokázali svou moc — totiž škodlivost.

Zbožnění přírody i vesmíru je ve směru jejich díla; nevykládá je, přece však vystihuje.

Rozpoznávejte hloupost, lidé se jí vysmívají. Nerozpoznávejte pravdu, také se jí vysmívají.

Velké umění je věci i geniality i svědomitostí.

Malé potřeby hmotné, větší potřeby duchovní — to vztyčuje a udržuje jednotlivce i národy.

Jsi-li rozčilen, nebuč, netrekej, nekousej! Děje-li se bezpráví, křič, pravím, volej a křič!

Skutečným opakem moudrosti není hloupost, ba ani nešlechetství: ješitná bláhovost.

Zlo trpívá určitým komplexem méněcennosti: význačným jeho rysem je, že nechce jen dosáhnouti svého, nýbrž ještě k tomu i triumfovati.

Člověk myslí mnohem častěji a mnohem víc než ví a mluví mnohem častěji a více než myslí.

Víš to, člověče, že by tvůj život byl krásnější, kdyby se v něm našlo méně odporu a více souhlasu?

Nejstí náhoda, jsi případ a mohl bys být i příkladem.

Člověk snadno rozpoznává příjemné od nepříjemného, prospěšné od neprospěšného, s mnohem menší jistotou však špatné od dobrého.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

Alfred de Vigny: **Vellkost a bída vojenského života.** Podle francouzského originálu Servitude de la vie militaire přeložili Jar. a Růžena Pochovi, ilustroval a obálku navrhl Miloš Antonovič. Vyd. „Naše vojsko“. Stran 184, cena brož. 110 Kčs.

Inž. P. Tykal: **Prach v průmyslu.** Obálka Frant. Mašek. Nakl. Práce. Stran 178. 90 Kčs brož.

Bohuslav Brouk: **Lidé a věci.** Nakl. Václav Petr. Kresby, obálka a úprava Václav Bláha. Stran 405. 195 Kčs brož.

Jan Havlasa: **Zády ke zdi.** Obálka O. Ušáka. Naklad. Pražské akciové tiskárny. Str. 3-2. 65 Kčs brož., 100 Kčs váz.

Jan Smetáček: **Zemědělcův rok.** Obrázky nakreslil prof. Frant. Vrobel. — Vydala Brázda, tiskové a nakl. podniky čes. zemědělců. Stran 286, 120 Kčs.

Vladimír Pazourek: **Na dobré cestě.** (Román.) — Obálka a úprava Jarosl. šváb. Nakl. Václav Petr. Stran 260, brož. 70 Kčs, váz. 93 Kčs.

Dr. Josef Hůrský: **Zjišťování národností.** Vydal Čs. ústav zahraniční. Stran 107, 25 Kčs.

Julius Komárek: **Kavkazská cesta.** Obálka Rudolf Beneš. Vydalo nakladat. Pražské akciové tiskárny. Stran 276, 130 Kčs brož.

Karel Mark: **Národní hospodářství a filosofie.** Přeložil dr. Radim N. Foustka. Vydalo Dělnické nakladatelství. Obálka L. Svášek. Stran 90, 36 Kčs.

Vítaným vánočním dárkem

buďte předplatné nezávislého týdeníku

Dnesek

Potěšíte jím každého, kdo se zajímá o současné dění politické, kulturní i hospodářské a chce o něm být spolehlivě a nestranně informován.

DNEŠEK můžete předplatit i pro své přátele v zahraničí.

Roční předplatné Dneška:

Československo	168 Kčs
ostatní státy	252 Kčs

Letecké zásilky do států:

Evropy	720 Kčs
USA	1344 Kčs

Složíte-li celoroční předplatné, pošle administrace obdarovanému nebo k vašim rukám vkusný čtyřstránkový darovací list.

Objednávky přijímá administrace DNEŠKA, Praha I, Národní 9.

PREMIERA!

Na ztřeštější premiéru se pojistím proti kašli a chrapotě.
Samozřejmě - jako vždy

Lesněnky

Lenora Musa,
herečka.

Monumentální dílo

ALEKSĚJE N. TOLSTÉHO

PETRI.

(VELIKÝ)

celé v rukou čs. čtenářstva

Přeložili St. Minařík a Miroslav Heřman. Obálka, frontispice a kresby Michalla Romberga.

ODEBRATELĚ I. SVAZKU dokoupí si závěrečný svazek, obsahující druhou a třetí knihu. Cena závěrečného svazku v rozsahu 560 stran jest Kčs 105,— za výtisk brožovaný a Kčs 130,— za výtisk vázaný.

CELÉ DÍLO VE 2 SVAZCÍCH v rozsahu 1000 stran jest brožované za Kčs 225,—, váz. za Kčs 280,—.

„... Není náhodou, že noví vládcové Ruska oživili památku jeho velkých historických postav, jako byl na příklad Petr Veliký, jemuž věnoval Alexej Tolstoj snad nejkrásnější dílo moderní literatury...“

Jaroslav Stránský v Hovorech k domovu

„Tolstého román náleží umělecky ke kulminacím bodům moderní ruské prózy. Barevná nádhara, kompoziční jednotnost, robustní humor, psychologické zpracování hlavních i vedlejších postav, velkorosé zvládnutí historické látky a skvělá syntéza historie s přítomností... to vše jsou vlastnosti, které z této čistě ruské věci musí učiniti umělecké dílo mezinárodního významu. Řeč originálu je sama o sobě mistrovským dílem. Je zbudována na slovníku a na kadenci petrovského období, aniž je folkloristická, v dialozích je dramaticky živá, v líčení přírody básnicky posvěcená a v popisech masových scén školená na L. N. Tolstém, na tomto mistru drobných popisů velkých událostí.“

A. S. Mágr v kultur. hlídce P. P.

„Opravdu dobré dílo.“

Prospekt

Milionový náklad originálu

je dokladem velké obliby tohoto nádherného historického románu, který se stane nejmilejší vaší knihou.

U všech knihkupců

**Minaříkovo nakladatelství
v Praze II, Křemencova 18**

Pro Právý Požitek

PIANO
Rendel
PRAHA II. VODIČKOVA 26

KOLOBĚŽKY

kovové s brzdou, na balonech, s niklovými řídítky, blatníky a stupačkou

za Kčs 450.—

dodá RUDOLF PATÁK, obchodní dům s hračkami,
PRAHA KRÁL. VINOHRADY, ANGLICKÁ UL. 6.